

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 7 / 2018

číslo 1

Fermiho paradox

Otázky vzniku
inteligentního
života ve vesmíru

Anketa
k možnostem
mimozemského
života ve vesmíru

Unitářská
teologie a tradice

Jednota v reji
protikladů

Rozhovor
s Rev. Darrickem
Jacksonem

Unitarian
Universalist
Global
Conference

Rok 2017
v českých
unitářských
obcích

Jsme ve vesmíru sami?

Tradice

Číslo za číslem, téma za tématem – už několik let takto plyne náš Tvůrčí život. Bezpochyby, respektive v hluboké naději, doufáme a předpokládáme, že tak bude plynout dál do mnoha budoucích let.

Během minulých sedmi ročníků časopisu jsme se soustředili na témata lidského života v širokém rozpětí, ale dosud nepadla otázka – teď jsem málem napsal otázka existence – ufonů. Ne, skutečně nemám v úmyslu Tvůrčí život zlacinět; naopak jsem měl jakožto garant tohoto čísla snahu přinést téma dosud v časopise neuvedené, univerzální a každého se dotýkající. A tím otázka možnosti inteligentního života ve vesmíru mimo naši planetu Zemi dozajista je. Podnět k tomu jsem našel v létě 2017, když jsme se v pražské Unitarii zabývali Fermiho paradoxem. To je oblast vědeckého bádání, která z principu ponechává stranou „ufologii“, tematiku sci-fi a s ní související fantastická a na fantazii závislá témata, a vychází z toho nejobyčejnějšího a nejprostšího dotazu, který snad každého čas od času napadne při pohledu na noční oblohu. Jednou jej při obědě s kolegy řekl nahlas přední jaderný fyzik Enrico Fermi: „Jestli existují jiné civilizace, kde tedy k čertu jsou?“ Ta otázka vešla, jak se říká, do dějin jako takzvaný Fermiho paradox a stala se výzvou a odrazovým můstkem k rozmýšlení na empirické úrovni pro řadu odborníků z různých oborů. Pokud je v nás byť jen špetka důvěry v to, že ve vesmíru nejsme sami, pak si tu otázku můžeme s Fermim položit společně – kde tedy k čertu jsou?

V dalším tematickém bloku se pak vrátíme z vesmíru zpět k nám samotným a naší, unitářské tradici. Po možná trochu zasněném pohledu k nebeským výšinám je užitečné si připomenout vlastní kořeny.

V neposlední řadě bych rád doporučil vaší pozornosti rozhovor s Rev. Darrickem Jacksonem, který se profesně věnuje vzdělávacím a terapeutickým programům pro unitářské duchovní a vedení obcí a také problematice multikulturalismu v našich společnostech. Prahu navštívil jako lektor prvního z mentorských kurzů pořádaných pro naše duchovní.

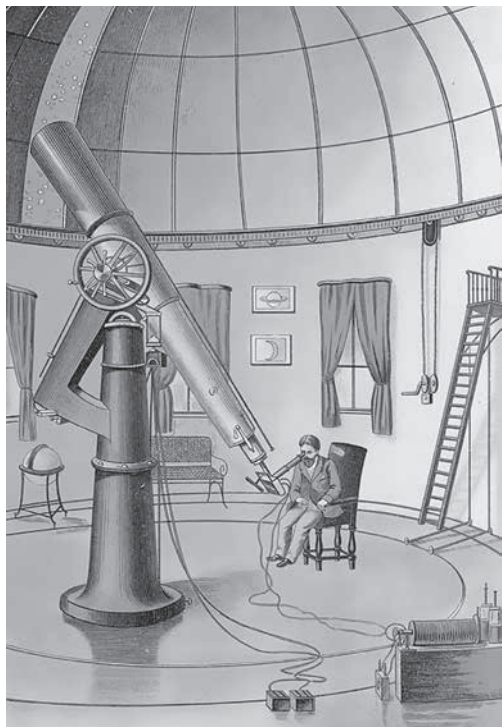
Přeji vám dobré počtení a hlavně moudré rozmýšlení.

Petr Samojský

OBSAH

- 1 Editorial
- 3 ŽIVÉ TÉMA: JSME VE VESMÍRU SAMI?**
- 3 Jsme ve vesmíru sami? / Fermiho paradox (*Petr Samojský*)
- 9 Otázky vzniku inteligentního života ve vesmíru (*Ladislav Pivec*)
- 12 Anketa Pražské obce unitářů o možnosti mimozemského života ve vesmíru
- 14 STUDIE, ZAMYŠLENÍ: TRADICE**
- 14 Místo pevně dané. Unitářská teologie a tradice (*Stephen Lingwood*)
- 24 Jednota v reji protikladů (*Vlastimil Krejčí*)
- 26 DUCHOVNÍ ROZHLÉDNUTÍ**
- 26 Být staviteli mostů (*rozhovor s Darrickem Jacksonem*)
- 29 KALEIDOSKOP**
- 29 Unitarian Universalist Global Conference v Chicagu (*Matěj Fixl*)
- 32 Uvedení Susan Goldbergové do funkce neordinované duchovní (*Pamela Cotte, Lena Jurgens*)
- 34 ČESKÉ UNITÁŘSKÉ OBCE A SKUPINY**
- 34 Rok 2017 v českých unitářských obcích z pohledu jejich předsedů
- 43 SLOVO ZÁVĚREM**
- 43 O bohatství (*Petr Samojský*)

Jsme ve vesmíru sami?

Jsme ve vesmíru sami?

(Obr. © Acrogame | Imagio.cz | Dreamstime.com.)

Fermiho paradox

Petr Samojský

Jaké by to bylo setkat se s mimozemšťany? Co by to pro nás znamenalo, co by z toho pro nás vyplývalo? To jsou otázky, které na straně jedné mohou znít jako adolescentní, na druhou stranu jsou zcela oprávněné. Nemůžeme to prostě vyloučit a může se to stát – jen si to představme, jak zítra ráno v Praze „pod koněm“ na Václavském náměstí přistane podivně vypadající plavidlo s očividně mimozemskou návštěvou. Co se bude dít dál?

Je to zábavná představa, ale je to možné. My lidé jsme dnes pány Země, nikdo a nic nás neohrožuje, tedy kromě přírodních katastrof, ale utěšujeme se, že jednou snad přece poručíme větru a dešti. Pravda, ohrožujeme také sami

Problematika Fermiho paradoxu a existence mimozemských forem civilizace je samozřejmě velmi široká a skýtá možnosti zpracování jak v nehlubších odborných rovinách, tak i v nejpovrchnějších plochách fantazie. Ve snaze najít pro Tvůrčí život tu nejvhodnější polohu, která by zároveň reprezentovala i rozmanitost možných přístupů, jsem do tohoto tematického bloku zařadil také text RNDr. Ladislava Pivce, Ph.D., jakožto odborníka z Akademie věd ČR a dlouholetého člena Pražské obce unitářů (členem je de facto od dětských let), protože jsem předpokládal, že se tématu zhostí s nadhledem jemu vlastním. Jak Láďa ostatně přiznává, „mou hlavní životní milenkou je věda, protože strukturu DNA, regulaci genové exprese a lidský genom nelze jinak než milovat“. Takový postoj, říká jsem si, je zárukou hravě tvůrčího, seriózního i nadvěčného (jedním slovem unitářského) přístupu k tak složitému tématu. Problematiku existence mimozemských civilizací doplňuje anketa, která proběhla v pražské Unitarii.

Lidi odpradávná zajímalo, zda jsou ve vesmíru i jiné formy života než náš, na planetě Zemi. Foto kosmonauta Michaela Gernhardta. (Převzato z: commons.wikimedia.org/wiki/File:Michael_Gernhardt_in_space_during_STS-69_in_1995.jpg.)

sebe, ale to už je jiná věc. Co by se tedy stalo, kdyby k nám přiletěli mimozemšťané? Důsledky by mohly být nedozírné, už jen proto, že nemáme nejmenší tušení, jaká by ta návštěva mohla být, s jakými motivy a cíli by přicházela. Příkladnějším by nejspíš byly konfrontovány naše představy i hodnoty.

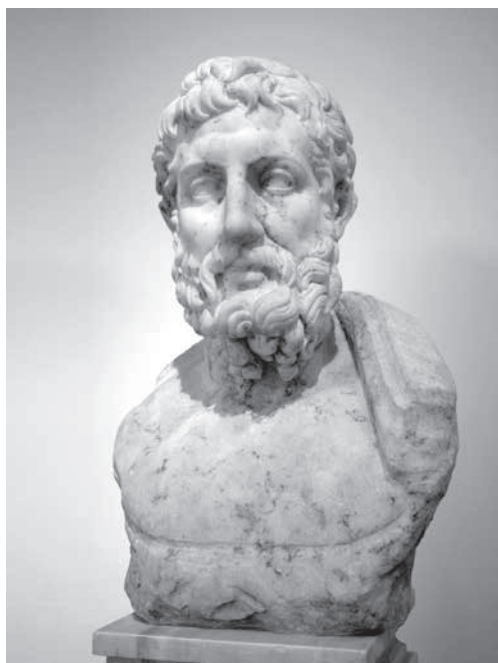
Otázku, zda jsme ve vesmíru sami, si lidé oprávněně kladli od nepaměti, naopak znakem naivity by bylo podobné otázky si neklást. Jak řekl Metrodoros z Chiu v 5. století před naším letopočtem: „Pokládat Zemi za jediný obydlenný svět v nekonečném prostoru by byla stejně svrchovaná hloupost jako tvrdit, že na velkém osetém poli vzejde jediný klas.“¹ Není bláhový snílek, kdo si otázky o životě ve vesmíru klade, vždyť už samotný pohled ke hvězdám do hloubky noční oblohy nás nutí se pozastavit. Připomíná to výstižně v pátém zpěvu své knihy O přírodě Titus Lucretius Carus, římský básník a filozof v 1. století před naším letopočtem:

*„Kdykoli vzhledneme k velebné nebeské klenbě,
k éteru tkvicímu výše než třaslavé hvězdy,
a trati slunce i luny nám na mysl přijdou:
tu v našem srdci, už jinými stísněným strastmi,
začne zvedat hlavu a procitne další
starost, zda po různých kruzích ta souhvězdí bílá
snad nevodí nějaká božská nám neznámá
mocnost.“²*

Bylo by to divné setkat se s jinou civilizací. Divnější by ale bylo se nepotkat. Ovšem nejdivnější ze všeho by bylo, kdyby nikdy žádná jiná civilizace neexistovala! Co by to vypovídalo o principu života? Při nesmírné rozsáhlosti (nebo jak říkáme nekonečnosti) vesmíru není příliš pravděpodobné, že bychom v něm byli jedinou formou života. Vesmír je starý. Oproti filozofům a badatelům minulých staletí jej dnes můžeme lépe zkoumat jak ze země, tak i mimo ni, ale fakt je, že se nám nedaří nacházet stopy po mimozemských civilizacích, jako například pozůstatky raketových technologií, známky rádiového vysílání a podobně.

1 Původ tohoto citátu není prokazatelně podložen, je tradičně Metrodorusovi spíše přisuzován.

2 Titus Lucretius Carus, *O přírodě*, Praha: Svoboda 1971, s. 203.

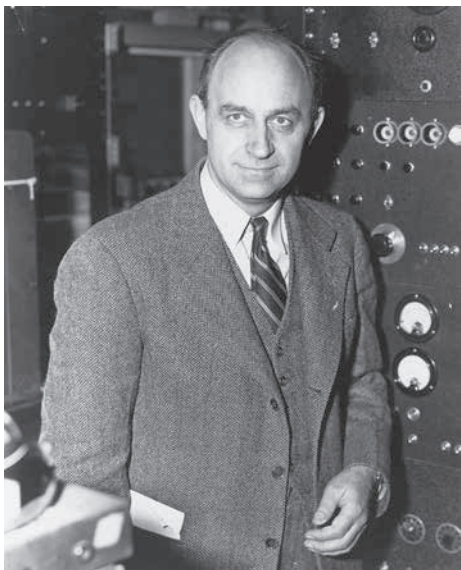

Busta filozofa Metrodora. (Foto Giovanni Dall'Orto, převzato z: commons.wikimedia.org/wiki/File:1667_-_Archaeological_Museum,_Athens_-_Philosopher_Metrodoros_-_Photo_by_Giovanni_Dall%27Orto,_Nov_11_2009.jpg.)

Pokud je tedy možné, ne-li přímo pravděpodobné, že ve vesmíru mohou být jiné formy inteligentního života, proč nás všude vítá prázdnota? Tato prostá otázka zazněla z úst jednoho lehce frustrovaného předního jaderného fyzika v roce 1950. Enrico Fermi tenkrát při obědě s kolegy prohlásil: „Jestli existují jiné civilizace, kde tedy k čertu jsou?“ Tou otázkou vlastně shrnul rozpaky a nejistotu, kterou kolem forem života ve vesmíru po staletí máme, ten vtipný bonmot byl dokonce povýšen na takzvaný Fermiho paradox.

Stal se totiž výzvou badatelům a filozofům, jakýmsi vypointovaným pobídnutím k formulaci odpovědí. Bylo jich následně formulováno nemálo, nicméně většinu z nich si můžeme shrnout do tří základních možností:

1. Mimozemšťané neexistují.
2. Mimozemšťané existují, ale necestují a nekomunikují.
3. Mimozemšťané existují, cestují a komunikují, ale my o tom nevíme.

Enrico Fermi (1901–1954), italský fyzik,
(Foto převzato z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Enrico_Fermi_1943-49.jpg.)

V jejich rámci se pak otevírá široká škála možností pro další, podrobnější hypotézy, které by se daly zvažovat, vysvětlovat a o kterých bychom jako unitáři mohli nadšeně diskutovat. Od polemik našich dávných předků, filozofů a teologů, kteří se vyjadřovali k otázce bohů a božstev, jež lze vnímat jako návštěvníky napomáhající vývoji lidské kultury či dokonce jeho iniciátory, k moderním badatelům a jejich poznatkům. Jako příklady lze uvést Drakeovu rovnici, která měla ukázat, kolik inteligentních forem života v naší galaxii existuje, dlouhodobý výzkum SETI (hledání mimozemské inteligence pomocí zachycování rádiové komunikace), vysílání vlastních signálů nebo sond do vesmíru a podobně. To vše jsou milníky značící naši cestu za poznáním, ale také vyjadřující naši otevřenost a vlastně i touhu po nalezení takřkajíc někoho dalšího v jinak nemluvném vesmíru.

Je však vesmír skutečně nemluvný? Nejsme v něm nakonec opravdu sami? Ano, to tvrdí první odpověď na Fermiho paradox.

1. MIMOZEMŠŤANÉ NEEXISTUJÍ

Problematiku mimozemských forem života lze samozřejmě shodit ze stolu pohodlným konstatováním, že život je zkrátka tak složitý jev,

že jinde než na naší planetě nevznikl. Anebo že snad i jsou někde mimo Zemi určité formy života, ale nikoliv inteligentní anebo natolik inteligentní, aby dosáhly přinejmenším podobného stupně vývoje, jakého dosáhlo lidstvo.

Je možné předpokládat, že inteligentní život schopný mezihvězdné komunikace je ve vesmíru natolik vzácný a neobvyklý jev, že žádná jiná civilizace nedosáhla vyššího stupně vývoje než lidstvo. Můžeme si i představit některé z překážek, které mohou stát v cestě vzniku inteligentního života na jiných planetách! Jejich prostředím pro to není vhodné, místní podmínky vznik či následný vývoj života vždy překáží, anebo formy života, které vznikly, nedokáží procházet vývojem do dalších fází – podobně jako na Zemi je to jen homo sapiens sapiens, kdo dosáhl možnosti vyšších úrovní komunikace.

Co když však vznikly nebo i vznikají inteligentní formy života, ale v kontinuálním vývoji je jim z nějakého důvodu bráněno, takže se nedostanou k možnosti přesahu své lokality? Badatelé hovoří o takzvaném civilizačním filtru, což je velmi podnětný koncept mimo jiné i pro naši vlastní lidskou kulturu, pro každého z nás, lidí, a tím více pro ty, kteří berou vážně duchovní cestu a svůj osobní duchovní rozvoj. O civilizačním filtru bude pojednáno ještě později, o možnosti, proč ke kontaktu nedochází, pojednává druhá varianta odpovědi na Fermiho paradox.

2. MIMOZEMŠŤANÉ EXISTUJÍ, ALE NECES- TUJÍ A NEKOMUNIKUJÍ

Není obtížné připustit, že se ve vesmíru vyskytují jiné formy inteligentního života, a dokonce i již s dosaženou úrovní vývoje na vyšším stupni než lidstvo. Proč o nich pak ale nevíme – proč nejeví známky zájmu o kontakt s námi nebo proč nás přímo nenavštíví? Odpovědi mohou být třeba takové, že mezihvězdné výpravy nepodnikají, protože je to příliš nákladné, nebezpečné nebo to není fyzikálně možné. Anebo je mezihvězdné putování v poměru čas/prostor příliš pomalé. Dalšími důvody může být, že naši „přátelé“ své úrovně dosáhli nedávno a zatím neměli příležitost nebo důvod nás kontaktovat, případně jsou příliš daleko.

3. MIMOZEMŠTANÉ EXISTUJÍ, CESTUJÍ A KOMUNIKUJÍ, ALE MY O TOM NEVÍME

Zde je velký prostor pro fantazii, zajisté největší v porovnání s předchozími alternativami odpovědi na Fermiho paradox. Lze argumentovat, že mimozemšťané se komunikovat snaží, ale činí tak prostřednictvím technologií, které nedokážeme rozpoznat nebo interpretovat. Jak by někdo mohl říci: cožpak poryvy větru, kruhy na vodě nebo přímo kruhy v obilí nejsou srozumitelným signálem snahy o komunikaci? A v neposlední řadě musíme zmínit i možnost, že mimozemšťané mezi námi žijí, ať už relativně krátce, anebo jsou mezi námi infiltrováni již po věky věků. Pro někoho je to sci-fi představa, pro jiného reálná možnost... A někdo by tak dokonce mohl poopravit nadpis na „Mimozemšťané existují, a část lidstva s nimi komunikuje, zatímco ostatní o tom vědět nemohou nebo nechtějí“. Vždyť kdo by neslyšel o takzvané Oblasti 51 v americkém státě Nevada? Tam přece badatelé pitvají mimozemšťany a zkoumají jejich technologie! A již zmíněné kruhy v obilí nebo množství různých krajinných útvarů jsou „jasným“ dokladem, jak část lidstva komunikovala či komunikuje s mimozemšťany – tak by to leckdo mohl říct.

Mezi podobné konspirační teorie patří kupříkladu teze, že Země je něčím jako zoologickou zahradou, kde nás mimozemšťané zpovzdálí pozorují, zkoumají a analyzují, anebo spíše, jelikož se jedná o pokročilý stupně vývoje, jsme takovým zemědělským safari, anebo jsme dokonce vstřebáni do virtuální simulace tak, abychom měli dojem, že jsme unikátní formou inteligentního života ve vesmíru. A pak je tu samozřejmě teorie matrice, podle níž se takříkajíc zdáme sami sobě. V této oblasti jsou jediným omezením pro další varianty hranice lidské fantazie.

Fermiho paradox zahrnuje otázky lidstva od úsvitu lidských věků. Zatímco naši předkové si vytvářeli obrázky bohů, v pozdější době Boha, andělů a svatých, my si dnes představujeme bytosti s tykadélky. Samozřejmě jak bohové, tak Bůh, andělé i ufoňi mohou mít v našich představách nekonečně rozmanité podoby, fantazii se zkrátka meze nekladou. Pak přichází v potaz evidence, protože každý, kdo tak či onak věří

svým představám a předpokladům, se vědomě anebo podvědomě snaží svou víru podložit důkazy. Leckdy je pak na jejich publiku tíha odpovědnosti onu evidenci označit uvozovkami, čímž se z evidence stává „evidence“. To je zatím realita u většiny případů popsaných kontaktů s mimozemskými formami života.

Pokud by kdy byla nějaká inteligentní forma života s námi v kontaktu, anebo pokud se o to dnes snaží, proč o tom nejsou doloženy záznamy – ale nikoliv obskurní a neprůkazné, nýbrž explicitní? Proč k čertu nepřistanou „pod kůněm“ na pražském Václavském náměstí anebo aspoň na louce za městem?

Jednou z možných odpovědí na Fermiho paradox v této oblasti je již zmíněný civilizační filtr. Je to pojem nadmíru provokativní a burčující! Civilizační filtr totiž vyjadřuje tezi, že každá civilizace je v průběhu svého vývoje v nějakém okamžiku zničena anebo je jejímu dalšímu vývoji zabráněno. Dospěje k bodu X, který nepřekoná, nedosáhne proto pokročilých technologií nutných pro intergalaktickou komunikaci a účinnější překonávání prostoru a času. Důvodů může být nepřeberné množství – například civilizace zničí sebe samu, ostatní civilizace její vývoj zbrzdí či zastaví, anebo je třeba meta pokročilého vývoje natolik složitá, že je nepřekročitelná.

Je dost dobře možné, že dosažení vyšších úrovní inteligentního života a civilizace je podmíněno ovládnutím hlubší roviny fungování jsoucna, což může být znázorněno mytologickým otevřením Pandořiny skříňky. Pokud civilizace překročí určitou mez, otevře tím pomyslnou Pandořinu skříňku a zničí se. Tak snadné to může být. Jak jsme na tom v porovnání s tisíci let v minulosti my lidé dnes? Zdatně manipulujeme s DNA, vytváříme umělou inteligenci, zkoumáme hlubiny vesmíru, štěpíme hmotu a tak dále. Ocitáme se v bráně k tajemství, překračujeme práh, blížíme se k bodu X. Naše civilizace postoupila bez nejmenších pochyb tak daleko, že máme v rukou potenciál silný natolik, abychom se během pár minut sami kompletně zničili.

Badatelé sestavili zajímavou tabulku, pomocí které můžeme hodnotit vývoj civilizace. Jedná se o posuzování podle schopnosti využívat energii, čili měřítko ponejvíce materiální, ale v nejširších souvislostech má vazby i k oblas-

Nikolaj Semjonovič Kardašev (narozen 1932), ruský astrofyzik. (Foto převzato z: www.daviddarling.info/encyclopedia/K/Kardashev.html.)

ti etické, duševní a duchovní. Toto měřítko je postaveno na výzkumu Nikolaje Kardaševa v 60. letech 20. století a po něm bylo také pojmenováno jako Kardaševova škála. Její pomocí se hodnotí stupně civilizace ve vztahu k energii ve třech stupních:

1. Civilizace dokáže využít veškeré zdroje své domovské planety.
2. Civilizace dokáže využít veškeré zdroje své domovské hvězdy.
3. Civilizace dokáže využít veškeré zdroje své domovské galaxie.

Současný svět, jak ho známe dnes, podle Kardaševovy škály dosahuje stupně 0,72. Souvisí to, jak už bylo řečeno, s etikou a celkovým seberozvojem průměrného světoobčana. Může se nás to dotknout nebo nás to i urazit – přece když už se zvažují stupně vývoje, cožpak jsme tak „nevyvinutí“? Třeba bychom si rádi nárokovali vyšší stupeň vývoje, už jen proto, že v porovnání s lidmi kolem se cítíme povzneseni nad malost, přizemnost běžných starostí a problémů světa! Ale Kardaševova stupnice hodnotí celkový stav lidstva, tudíž zde přichází ke slovu pojem bódhisattvy. Ani ten nejmoudřejší a nejvyspělejší jedinec nemůže dojít pravdy a zproštění jha odpovědnosti, pokud kolem jsou druzí trpící a nevědomí.

Takový moudrý, krásný, duševně a duchovně vyspělý člověk si třeba sedí v restauraci, povýšený nad starosti běžného světa. Rozjímá o nejvyšších pravdách, chystá se vytříbeným společenským způsobem povečeřet svou domněle zaslouženou krmí. Co tomu předcházelo, co na jeho talíři spočívá? Kruté zabitá zvířata. Před ulehnutím na lůžko po prožitém dnu, který byl naplněn třeba i ušlechtilou duševně a duchovně vyčerpávající službou, smývá v koupeli svou kosmetiku. Co tomu předcházelo? Týrání zvířat v laboratořích. Dnes i ten nejobyčejnější člověk, bez ohledu na duševní nebo duchovní rozhled, používá všudypřítomné plasty a techniku vysoké úrovně. Co tomu předcházelo? Utrpení dospělých v dolech na vzácné kovy za směšnou mzdu, čerpání nevratně vyčerpátných zdrojů. Nejde o konkrétní detaily. Zkrátka samotným faktem svého života se podílíme na formě a úrovni našeho světa a spoluvytváříme jej. Nemáte pocit, že dnes žijeme, jako bychom zrovna my byli poslední generací lidí na Zemi, protože po nás už bude jen potopa? Tyto řádky nejsou výčitkou autora vůči čtenáři, spíše konstatováním, jak lze nahlížet na náš společný civilizační vývoj a zdůraznit naši společnou odpovědnost za stupeň 0,72 Kardaševovy škály.

Dokud námi volení političtí představitelé budou hlásat privilegovanost jedněch vůči druhým a rozdělovat společnost a svět, dokud světu nebudou vládnout ti, kdo budou mít upřímný zájem o řešení globálních problémů společně, a dokud jako lidstvo nepřijmeme perspektivu sub specie aeternitatis, pak možná pokročíme v další fázi vývoje o další desetinnou čárku, ale nepřekročíme bod X civilizačního filtru.

Dnes nejsme propojeni, naopak jsme globálně fragmentováni; rádi bychom posunuli laťku na vyšší stupeň civilizace, ale to je nesmírně obtížné! Bezpochyby budeme potřebovat moudré osobnosti, které budou schopny přesahu a vnímání souvislostí, a pokud bychom brali Kardaševa vážně, pak se musíme také posunout z destruktivní fáze čerpání energie a zacházení s vlastním domovem na planetě Zemi do čistší a efektivnější.

Náš svět již není v situaci, kdy by si mohl jako dosud jeden vládce nebo jeden národ žít dobře na úkor druhého. Je nezbytné začít se cho-

vat společně, jako jeden organismus. To ovšem představuje také obrovské množství výzev – například jak zabránit lidem agresivním, třeba s psychotickým onemocněním osobnosti v jejich chování? Jak demokratickou formou (která je tak fatálně zneužitelná) čelit nejrůznějším projevům agrese a manipulace vlků v beránčím hávu?

Pojem civilizační filtr představuje výzvu. Je to jednak možná odpověď na Fermiho paradox, ale také apel k překonání hranice, která nás dělí od odkrytí tajemství vlastní existence, jak to nacházíme třeba v podobě DNA. Tímto se může zabývat exaktní věda. Má to však nějaký význam pro nás, jednotlivce, kteří se snaží vzdělávat a vůbec sledovat cestu k osobnímu duchovnímu růstu? A pro naše duchovní společenství, které spolu vytváříme?

Bezpochyby. Posun ve vývoji vedoucímu k překonání civilizačního filtru je podmíněn nastolením jiného způsobu života, a to se týká doslova každého z nás. Pokud nezměníme svůj způsob života, zničíte se – tak je to prosté. Možná to je odpověď na Fermiho paradox, protože civilizační filtr je nepropustný, čili pokud neuspějeme, vymizíme jako dinosauři a v nedozírných hlubinách časoprostoru vesmíru několik tisíciletí vývoje lidské civilizace bude nepatrným zablíknutím, po němž nezbude žádná stopa. A jednou si jiní řeknou – kde tedy k čertu jsou? A nebude tam nikdo, kdo jim o nás poví; byli jsme tu, ale

stopy po nás nezůstaly, neboť jsme nepřekonali bod X. Sebepoznání, pokud není doplněné posunem (zejména duchovním) ve vyspělosti, dost možná znamená nezbytnost sebedestrukce. Zní to tragicky, ale prokázat, zda je to v našem případě pravda, je pouze v našich rukou.

Lidskou civilizaci dosud provázely tisíce let vývoje. Budeme ve vývoji pokračovat dál, anebo se (také) zahubíme? Možná ticho vesmíru, které je odpovědí na Fermiho paradox ve smyslu tíživého dopadu civilizačního filtru, poskytuje evidenci toho, co nás čeká a nemine, protože civilizační filtr je těžké, anebo dokonce nemožné překonat?

Myšlenku civilizačního filtru můžeme vnímat i v rovině filtru duchovního růstu; i tam jsou hranice, brány a bariéry, kdy není snadné překonat určitý dosažený stav. A to je náš konkrétní a každodenní úkol!

Pro setkání s představiteli jiných forem inteligentního života si lze než z hloubi duše přát, aby nám byli staršími vyspělejšími přáteli, kteří nám pomohou překonat přizemnost a primitivismus našeho stupně 0,72. Aby to byli bratři a sestry cca třetího stupně Kardaševovy škály, kteří ale nebudou brát jiné civilizace (jako konkrétně tu naši) pouze jako alternativní zdroj energie (na rozdíl od lidí, kteří ničí své vlastní životní prostředí), ale budou ochotni nám pomoci namísto vykořisťení.

„Možná ticho vesmíru, které je odpovědí na Fermiho paradox ve smyslu tíživého dopadu civilizačního filtru, poskytuje evidenci toho, co nás čeká a nemine, protože civilizační filtr je těžké, anebo dokonce nemožné překonat?“
(Obr. © SpinningAngel | Imagio.cz | Dreamstime.com.)

Otázky vzniku inteligentního života ve vesmíru

Ladislav Pivec

Z biologického hlediska je život ve vesmíru možný i pravděpodobný na těch planetách, kde jsou zachovány všechny nutné a postačující fyzikální a chemické podmínky pro vznik a rozvoj života, tak jak ho dnes známe. Jednou z důležitých podmínek je přítomnost dostatečného množství vody v kapalném skupenství. Podle našich představ by živé systémy měly mít schopnost předávat genetickou informaci (o svém složení a funkci) budoucím generacím a měly by mít rovněž vyhraněné vztahy k ostatním živým organismům daného společenství, jako jsou například potravní řetězce a zdroje energie. A nejde zde jen o živočichy, ale i o rostliny a mikroorganismy, které jsou s živočichy v dynamické rovnováze. Všechny tyto úvahy o životě ve vesmíru vycházejí pouze z našich zkušeností a vědeckých poznatků.

Život na jiných planetách: reálná možnost, nebo fikce?

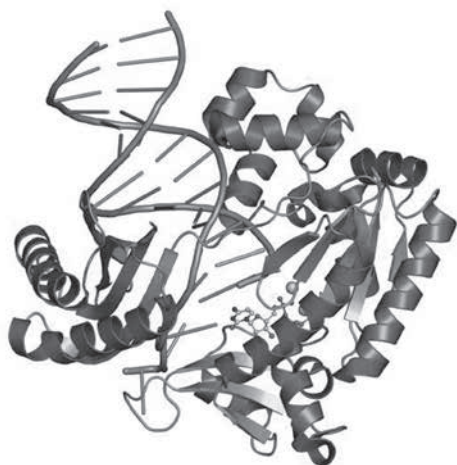
(Foto převzato z: commons.wikimedia.org/wiki/File:Planet_around_HR_8799.jpg.)

Dosud jsme uvažovali o živých organismech v jejich základních formách a projevech, které jsou nezávislé na přítomnosti lidských bytostí. Máme-li na mysli inteligentní život, myslíme tím život normovaný inteligencí, kterou definoval člověk. Žádné dokonalejší formy dosud neznáme. Jedná se o inteligenci jako dispoziční pro uplatnění schopnosti učení a adaptaci, které se projevují inteligentním výkonem. Tyto

formy nevyklučují vznik jiných, možná i dokonalejších forem inteligentního života podle nám dosud neznámých schémat. Nemohou to být libovolné idealizované formy, ale měly by být integrovanou součástí zákonů tohoto vesmíru. (Pro jednoduchost neuvažuji o existenci jiných vesmírů.)

V souvislosti s objevem struktury nositelky genetické informace RNA a DNA jsem vy-

slechl názory několika věřících křesťanů různých denominací. Všichni se shodli na tom, že vznik takových složitých struktur připisují Bohu a tím vysvětlují jeho existenci. Odůvodňují to tím, že takové skvělé a složité systémy nemohly přece být výsledkem pouze nějakého náhodného procesu bez tvůrčího záměru. Problém je mimo jiné v tom, že se nejedná o náhodný proces, jak si ho mnoho lidí představuje. Možnost popsat komplexní, v čase dlouhodobě působící vývojové procesy, které by vedly ke vzniku takových jedinečných struktur, dnes přesahuje naše schopnosti. A to je již krůček k tomu připsat výsledek nějaké nadpřirozené bytosti. Proto byl a je Bůh vždy spojován s tajuplným, nepoznatelným a nepoznatelným.

„Možnost popsat komplexní, v čase dlouhodobě působící vývojové procesy, které by vedly ke vzniku struktur nositelů genetické informace RNA a DNA, dnes přesahuje naše schopnosti. A to je již krůček k tomu připsat výsledek nějaké nadpřirozené bytosti.“ (Převzato z: commons.wikimedia.org/wiki/File:PDB_1s10_EBI.jpg.)

Naše představy o vesmírných inteligentních bytostech vychází z lidských norem. Nemyslím si, že dovršení vývoje savců až k podobě homo sapiens je výsledkem nějakého zvláštního záměru „Shůry“. Je to výsledek mnoha procesů a mnoha let ověřování jejich životaschopnosti. Příroda ve vývojových liniích opakuje to, co se osvědčilo ve všech živých systémech závisících na přísunu vnější energie. Z prostého vývojového hlediska se člověk stal problematickým,

až sobě nebezpečným organismem. Následující body uvádějí důvody tohoto tvrzení.

1. V přírodě zaujímá místo nejvyššího predátora s neomezenou působností, ale bez přirozeně, automaticky fungující možnosti zpětně ovlivnit svá jednání. Děje se to navzdory výsledkům vědy a usnesením mezinárodních konferencí o přírodě a klimatu.

2. Řada jeho genů ovlivňujících hormonální systémy a tím i reakce z předcházejících vývojových linií savců (dravců) zůstaly v genomu zachovány, zatím co vyšší nervová činnost nebývalým způsobem mutovala (za velmi specifických podmínek) až k dosažení dnešního stavu abstraktního a teoretického myšlení. Pro základní životní funkce jsou však ostatní konzervované geny nezbytně nutné.

3. Člověk se stal pravděpodobně prvním živým organismem, který ohrožuje život na naší planetě. Ale nejde tu jen o člověka, jde o celou přírodu. Zde končí přirozené přírodní regulační mechanismy. Jejich roli by mohly nahradit vědecké studie. Ale kdo zaručí v široké míře jejich uplatnění?

4. V celé historii člověka přetrvává kromě jeho zasahování do přírody problém mezilidských vztahů. Řešení tohoto problému se přisuzovalo kompetenci bohů či jednoho Boha. Uplatňovala se různá náboženská přikázání jako projevy Boží vůle, které směřovaly k zachování rodiny a udržení daných společenských řádů. S jakými omyly a střídavým úspěchem a neúspěchem se to v historii lidstva povedlo! K tomu přibýly i státní organizace, jako jsou soudy a exekutiva, nutné k udržení fungující lidské společnosti. A to ještě nemluvíme o válečných taženích.

Je paradoxem, že nejbližší k rovnováze mezi přírodou a člověkem jsou společenství, která žijí v primitivních podmínkách džungle. Přírodu neničí, protože jsou na ní bezprostředně závislí. Mají totiž vyrovnaný vztah mezi *chtěným* a *možným*. Tato rovnováha je s rozvojem civilizace systematicky porušována, což má za důsledek například úbytek zdroje kyslíku kvůli kácení amazonských pralesů nebo globální oteplování vlivem průmyslové produkce kysličníku uhličitého a mnoho dalšího.

„Je paradoxem, že nejbližší k rovnováze mezi přírodou a člověkem jsou společnosti, která žijí v primitivních podmínkách džungle. Přírodu neničí, protože jsou na ní bezprostředně závislí.“
(Obr. © Vibam7 | Imagio.cz | Dreamstime.com.)

Jaké máme možnosti k usměrnění tohoto neblahého vývoje? Nemyslím si, že by to bylo možné řešit nějakou plošně aplikovanou genovou manipulací. Některé církve věří, že člověk byl stvořen k božímu obrazu. Mně se spíše zdá, že se malíři ten obraz trochu vymknul z ruky. Jestliže však vládneme rozumem, pak zbývá jen přebudovat hodnotový systém společnosti. Místo pojmu *ovládnout a ukořistit a zabít* soustavně uplatňovat vyšší nervovou činnost

v kategorii lidských ctností a při tom si dobře uvědomovat, že jsou to ctnosti přijaté z velké nouze.

Dosud jsme uvažovali o vesmírných inteligentních bytostech vzniklých obdobným vývojem jako člověk. Jejich případná mise na naši planetu by nutně nemusela být mírová. Pokud existují ve vesmíru inteligentní formy života jiného druhu, doufám, že mají tyto „malicherné“ problémy dávno vyřešeny.

Anketa Pražské obce unitářů o možnosti mimozemského života ve vesmíru

Otázka možnosti života na jiných planetách, v jiných galaxiích a případně i v jiných vesmírech je složitá. Nicméně můžeme si na ni odpovědět každý sám za sebe a každý sám pro sebe, jednoduše a prostě, ze svého pohledu. Vlastně bychom si na ni měli odpovědět, protože v důsledcích a souvislostech je ilustrací našeho postoje ke světu a vesmíru.

V pražské Unitarii byla za tím účelem uspořádána v prosinci loňského roku anketa jako takový neformální průzkum názorů. Prostě – co si o tom tématu myslíme. Bylo odevzdáno celkem 29 vyplněných anketních lístků; mezi respondenty nebyl činěn žádný rozdíl, takže se zúčastnili i věkově mladší.

První otázka byla mířena na prosté zjištění, zda se domníváme, že ve vesmíru jsme, či nejsme sami.

Je podle vašeho názoru pravděpodobné, že ve vesmíru existují jiné formy inteligentního života?

Dvě odpovědi byly záporné, čili vyjadřovaly názor, že ve vesmíru jiné formy inteligentního života nejsou. Byly však formulovány z pozice „spíše ne“, nikoliv kategoricky.

Dalších 27 odpovědí vyjadřovalo s různým důrazem a mírou pravděpodobnosti domněnku, že jiné formy inteligentního života ve vesmíru jsou. Z nich 6 odpovědí vyjadřovalo jistotu.

Druhá otázka mířila na zjištění, zda je, či není třeba mít obavy z kontaktu s jinými formami inteligentního života, rozumí se za předpokladu, že takové formy života existují.

Možnosti mimozemského života ve vesmíru.

(Obr. převzat z: commons.wikimedia.org/wiki/File:Pamplona_-_Graffiti_23.JPG)

Pokud by ve vesmíru byly jiné formy inteligentního života, měli bychom se jich obávat, anebo iniciovat kontakt s nimi?

Čtyři odpovědi vyjádřily přímé obavy z ohrožení, čili nezbytnost opatrnosti, většina byla pro jednání podle dané situace a okolností. Podle možností se pokusit o vstřícnou a přátelskou komunikaci při zachování obezřetnosti.

Některé odpovědi vyjádřily osobitě přesvědčení:

- Nemusíme se obávat ani iniciovat [kontakt], ukáží se nám, až budeme připraveni.

- Domnívám se dle dostupných info, že krouží občas kolem a obávají se oni nás; vzhledem k tomu, co se tady děje, to pro ně není bezpečné.

- Myslím, že by bylo dobré navázat kontakt opatrně. Mohli bychom se od nich hodně naučit.

- V Tibetu byl již kontakt navázán, jsou o tom knihy.

- [Museli bychom] dobře uvážit, co by případným naším podmaněním mohly získat. A uspořádat světové hlasování.

– Já se neobávám inteligentního života z vesmíru. Obávám se přelidnění Země.

Třetí otázka byla již zcela osobní a soustředila se na vlastní postoj a pocit ohrožení, respektive míru jistoty, že vlastní osobní duchovní postoj vůči životu a vesmíru by se mohl konfrontací s mimozemskou civilizací změnit.

Co by případná existence jiných forem inteligentního života znamenala pro vaše osobní pojetí Boha a spirituality?

Pět odpovědí vyjádřilo předpoklad, že by se jejich osobní pojetí Boha a spirituality pozměnily směrem k dalšímu vývoji, kupříkladu slovy „Ukázalo by to, že je všechno mnohem větší než my...“ nebo názorem, že by to bylo „obrovské rozšíření obzoru o transcendentní rozměr bytí“.

Jeden respondent (ve věku 9 let) vyjádřil obavy: „Mám z toho strach a bylo by to špatný.“

Dvacet tři odpovědí bylo jednotných v předpokladu, že by se pro ně nic nezměnilo. Kupříkladu to bylo vyjádřeno takto:

– Jejich forma spirituality by mě velmi zajímala.

– Totálně by to podpořilo evoluci jako realitu. Nijak by mne to neznepokojilo, protože mám rád výzvy.

– Na můj osobní pohled to nemá vliv. Uznávám, že Bůh je jen jeden, např. jako Slunce.

– Žádná změna názoru – Bůh zůstane Bohem, i jiná forma inteligence je řízena stejným Bohem.

– Celý vesmír je živoucím organismem, stejně jako případné další vesmíry, našemu poznání dosud nedostupné (třeba proto, že se nacházejí v jiných rozměrech než v těch, které vnímáme jako „naš“ trojrozměrný prostor). A „Bůh“ je „To“, co postupuje všechny vesmíry.

– Nebylo by to nic převratného. Jen víc radosti.

– [Bylo by to] potvrzení, že tvůrčí síly pracují v různých koutech (časově, prostorově) vesmíru obdobně.

– Moje osobní pojetí s tímto počítá. Bůh je vše kolem nás i v nás, je stvořitelem a stvořeným. Jsme jeho částí, a proto nezasahuje do našich osudů, ale dívá se našima očima, ušima, smysly.

– Jen by [ta existence jiných forem inteligentního života] potvrdila můj názor, že Bůh je v nás, mimo nás. Bůh = vesmír a že jsme spojeni neviditelnými vlákny, myšlenkami, vírou a láskou. Věřím v jednotu všeho.

Jedna odpověď vyjádřila obavu, ale nikoliv ze setkání s jinou formou inteligentního života, ale právě naopak: „Protože moje víra nezahrnuje privilegované místo pro člověka, jiné formy života by mou víru neohrozily. Vlastně by spíš mou víru ohrozilo zjištění, že jsme jedinou formou inteligentního života ve vesmíru!“

Naše anketa neměla v úmyslu provést odborný sociologický průzkum. V pražské Unitarii děláme podobné ankety formou dotazníků poměrně často, protože nám pomáhají vnímat jeden druhého, zorientovat se mimo jiné v tom, jak druzí vnímají svět. Ve společné přátelské debatě se sice můžeme dostat hluboko ve sdílení svých názorů a postojů, když jsou ale otázky položeny jednoznačně a záměrně bez možnosti zaobalování do nejširších pocitových a zkušenostních souvislostí, můžeme se tak dostat spíš ke dření toho, co si vlastně myslíme a co dokážeme vyjádřit.

Je to především třetí otázka, která nejvíce ilustruje prostředí unitářské obce, kde anketa proběhla. Jak by asi vyšly výsledky v křesťanském společenství, které vzývá Boha, jenž je člověku podoben a prakticky vzato má i lidské vlastnosti? Jak by odpověděl ten, jehož představa vesmíru je antropocentrická, podle nějž má tedy člověk privilegované postavení? A jak by na tu otázku odpověděl někdo, kdo se vůbec nezajímá o spiritualitu, nebo naopak ten, kdo je pohroužen do nějakého v nadpřirozenou ukotveného názoru?

Unitarie je od dob založení prostředím a zázemím, takříkajíc duchovním domovem, kde je prostor pro sdílení názorů za určitých podmínek. Není třeba pěstovat spekulativní esoterické polemiky nebo teologická dogmata; namísto toho v sobě živíme racionálně a svobodomyšlně podložené náhledy na život v nejširších souvislostech, které v nás pak posilují pozitivně laděného tvůrčího ducha víry a naděje. I to se ukázalo v této konkrétní anketě. Je dobré, že odkaz Čapka, Hašpla, Šimy a dalších našich předchůdců v nás stále žije!

Tradice

Vrátíme-li se z hlubin vesmíru zpátky na Zem, jsme takřikajíc opět v realitě. A tu, abychom byli co nejúžeji spjati s realitou vlastní, se můžeme zamyslet nad tím, co utváří a udržuje naši civilizaci, kulturu, zvyky a tradice. Ty se liší věk od věku, národ od národa, a přece v jejich úhrnu definují nás jakožto lidstvo. Svou pozornost zaměříme přímo do vlastních řad, na tradici unitářství.

Redakce *Tvůrčího života* v principu nepřejímá články publikované v jiných tiskovinách, ovšem v tomto případě byla učiněna výjimka a článek z časopisu britských unitářů *Faith and Freedom* jsme se souhlasem autora převzali, ještě než zaschla barva na londýnské tiskařské rotačce. To proto, že je opravdu podnětný. Oprávněné pozornosti se mu ostatně dostalo i mezi unitáři v jiných zemích. Vlastimil Krejčí pak tento článek doplnil zamyšlením, které svým způsobem propojuje nadčasovost úvah o životě ve vesmíru s naším životem, zaměřuje se na základní až archetypální hodnoty naší existence. Vydáme se do sféry mýtů, pohádek, ale i obyčejného lidského sdílení, kdy v rozhovoru jeden s druhým nacházíme potěchu, útěchu, naději i požehnání z toho, co nás spojuje.

Tradiční Květinová slavnost českých unitářů. Fotografie dělí téměř tři čtvrtě století – každá ze slavností je jiná, a přesto jsou v jádru stejné. Tím propojujícím jádrem je naše tradice. (Fotografie z archivu NSČU.)

Místo pevně dané Unitářská teologie a tradice

Stephen Lingwood

ÚVOD

Jsem unitářem. Stejně označení – unitář – použil i Theophilus Lindsey, když v roce 1774 v Británii zakládal první otevřeně unitářský sbor. Jaký význam má to, že jsme se oba prohlásili za unitáře? Jaké pouto mě s Lindseym pojí a co mne spojuje s pojmem unitář? Jaký vztah má dnešní unitář s unitáři dob minulých?

Podobné otázky lze samozřejmě klást v mnoha různých souvislostech. Například se můžeme ptát po vztahu dnešních metodistů k Johnu Wesleymu. Otázka unitářství je však, alespoň na první pohled, jiná. Je totiž prostou a zřejmou skutečností, že jazyk, rituály a víra Lindseyho doby se od jazyka, rituálů a víry mé doby zásadním způsobem odlišují.

Unitářská tradice prodělala změny, z nichž některé lze označit za radikální. Unitáři přitom tyto změny reflektují a vítají, což ovšem danou otázku ještě více komplikuje. Jak se můžeme hlásit k náboženské kontinuitě v tradici víry, která připouští myšlenku, že náboženství se vyvíjí? V čem je unitářství dob minulých stejné jako unitářství moderní? Jak se unitářská teologie staví k tradici?

MYLNÉ OSVÍCENECKÉ PŘEDSTAVY O TRADICI

Pro unitáře není neobvyklé stavět se k pojmu tradice s nedůvěrou. Jako náboženské hnutí zrozené ve věku osvícenství a stále ještě pevně zakořeněné v osvíceneckém modernistickém liberalismu se často opíráme o nekriticky přijímané představy, například o tom, že přítomnost je nadřazena minulosti („trvalý pokrok vpřed a vzhůru“). V našich řadách zní i hlasy, podle nichž pravým účelem liberální náboženské víry, kterou unitářství představuje, je rozbít okovy starých tradic a vykročit směrem k nové a lepší přítomnosti.

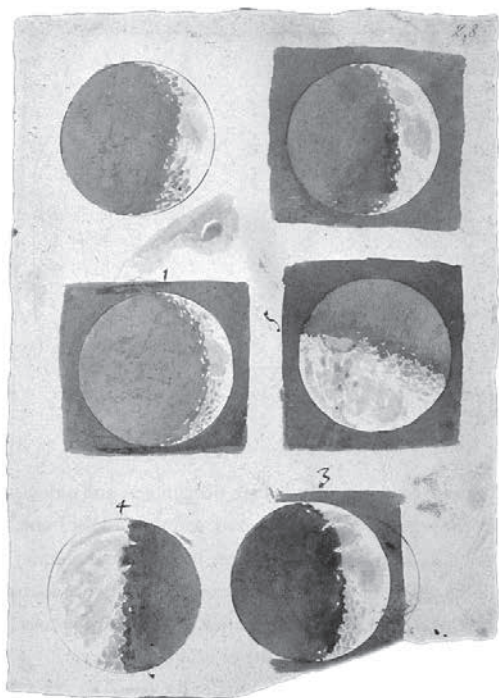
Theophilus Lindsey (1723–1808), anglický teolog, zakladatel prvního oficiálně unitářského sboru v Anglii. (Obr. převzat z: commons.wikimedia.org/wiki/File:Theophilus_Lindsey.jpg.)

Díky těmto osvíceneckým představám, pokud jsou nekriticky přijímány a pokud tvoří nedílnou součást našeho jazyka a naší víry, však povahu tradice chápeme naivně a mylně. Soudržný teologický základ unitářské tradice nelze vybudovat bez toho, že bychom někdy tyto představy kriticky zhodnotili a odmítli.

Dle mého soudu existují tři mylné osvícenecké představy, které unitáři o tradici často mívají.

První představou je, že „tradice“ znamená mechanické přejímání minulosti.

V rámci této představy je tradice opakováním. Tradice je vnímána jako statické a neměn-

Měsíční fáze nakreslené v roce 1616 Galileem Galiei na základě jeho pozorování. (Obr. převzat z: commons.wikimedia.org/wiki/File:Galileo_moon_phases.jpg.)

né pokračování minulosti. Tradicionalismus je v tomto smyslu interpretován jako obrana současného stavu věcí před změnami, novinkami a vylepšeními.

Vedeni touto představou někteří unitáři tradici odmítají jako něco utlačujícího a dusivého, přičemž poukazují na vědecké poznatky, které v minulosti pomohly překonat názory a představy starého světa. Poukázat lze i na Galileia, který byl příkladem člověka nahradivšího tradiční představy novými vědeckými objevy, za což byl „tradicionalistickými“ silami pronásledován. Za další moment, kdy byly staré omezující struktury nahrazeny novými myšlenkami a kdy došlo k posílení mravního vědomí společnosti, lze považovat zrušení otroctví a zrovnoprávnění homosexuálů.

Tato představa je však mylná. Tradice není opakování. Každá tradice, každá kontinuální mezigenerační činnost představuje rozvíjející se tradici, ačkoli sama třeba tvrdí opak. I konzervativní tradice, které kladou velký důraz na

kontinuitu a neměnnost rituálů, se v průběhu staletí značně mění. Platí to například pro římskokatolickou církev, která přes svůj důraz na kontinuitu s minulostí prošla zásadní proměnou, a to především za posledních sto let. V každé tradici se kontinuita prolíná s evolucí. Platí, že tradici lze považovat za umírající či mrtvou, pokud se stane pouhým opakováním.

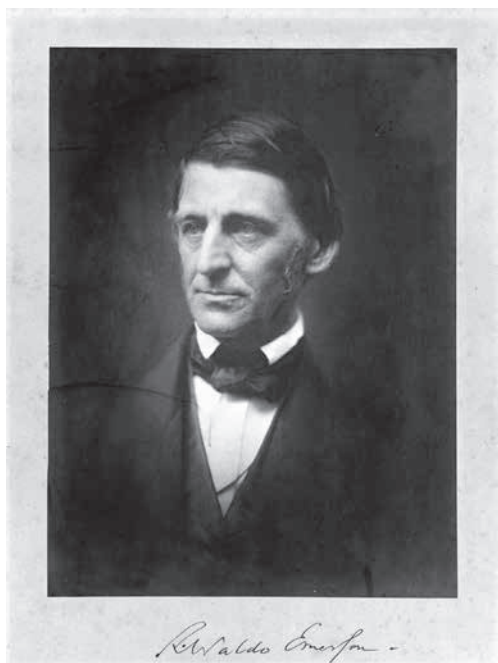
Druhou mylnou představou je, že člověk nachází pravdu „odmítnutím tradice“ a „samostatným myšlením“.

V rámci této představy je tradice překážkou na cestě za pravdou a dobrem. I tato představa se může opírat o příběh Galileia, hrdinského volnomyšlenkáře, který své vlastní zkušenosti věří více než většinovému konzervativnímu světónázoru. V jeho příběhu heroického kacíře, který se postavil proti ortodoxnímu učení a našel tak pro sebe pravdu, hraje zásadní roli věda, progresivní politika i progresivní náboženství.

Dost možná je pro nás toto archetypální vyprávění o kacíři zásadním mytologickým příběhem. V naší liturgii a teologii odkazujeme na to, co ve svých životech prožili Galileo, Servetus, Priestley, Emerson a snad i Ježíš. Je to příběh, který je uložen hluboko v naší duši. Jak píše Paul Raszor: „V moderním pojetí se člověk stává dospělou a nezávislou osobností tím, že setře se okovy sociální skupiny a osvobodí se. S tímto pohledem se stále ještě ztotožňuje většina náboženských liberálů.“

Aniž bych snad chtěl teologii redukovat na psychologii, rád bych nás vyzval k zamyšlení nad tím, zda v tomto případě nehraje osobní psychologický postoj větší roli, než jsme ochotni připustit. Je snad náhodou, že tyto příběhy tolik milujeme, když mnoho z nás při vstupu do řad unitářů zavrhl víru svých rodičů? Celá řada z nás (mne nevyjímaje) odmítla víru svého dětství a prošla procesem „samostatného myšlení“, tudíž byl vstup mezi unitáře nevyhnutelně rebelským činem. Mnozí z nás jsou individualistickými rebely a jsou jimi rádi. Označení „kacíř“ neseme s hrdostí a naší přirozeností je se vůči tradici vymezovat.

Tato představa je však mylná. Náš vkus je daný našimi osobnostmi a našimi osvíceneckými představami a díky tomuto vkusu vidíme jen určitou část celého obrazu. Je samozřejmě

Ralph Waldo Emerson (1803 –1882), americký duchovní, reformátor tehdejšího unitářského myšlení.

pravda, že nová pravda někdy nahradí stávající světonázor, ovšem takové případy jsou spíše výjimkou nežli pravidlem, a i tehdy hraje tradice zásadní roli.

Ještě jednou se vraťme ke Galileově příběhu: ano, Galileo na základě svých pozorování přišel s myšlenkou, že Země obíhá kolem Slunce. Přitom však samozřejmě vycházel z díla Mikuláše Koperníka, který heliocentrický model vesmíru představil jako první. Galileova práce představovala obrovský vědecký pokrok v tom, že poskytla důvěryhodná data na podporu Koperníkových myšlenek, a Galileo sám byl neobyčejně talentovaným vědcem. Jeho dílo by však nevzniklo, kdyby nestál „na ramenech obrů“. Pro vědu tato myšlenka platí vždy, o čemž se ostatně zmíním později.

Toto poznání nás vede k závěru, že člověk nachází pravdu a dobro nikoli na základě odmítnutí tradice, nýbrž jejím prostřednictvím.

Třetí představou je, že specifčnost je nemorální a že bychom veškerou specifčnost a tradice měli překonat a přistupovat ke světu „univerzalisticky“.

Unitáři se snaží budovat společenství, která budou otevřena všem bez rozdílu. Nechceme, aby se kdokoli cítil odstrčený, ani netvrdíme, že naše cesta je nadřazena cestám jiným. Jsme pluralisté a projevům výlučnosti či nadřazenosti se snažíme vyhýbat.

Z tohoto pohledu vnímáme upřednostňování jedné tradice před druhou jako imperia-listické a arogantní. Domníváme se, že jediným způsobem, jak zachovat co největší možnou inkluzivitu, je zpřetrhání vazeb k tradicím a vytvoření „neutrálního prostoru“, který bude povahou pluralistický či univerzalistický. Zřetelný projev tohoto přístupu jsem nedávno zaznamenal na facebookovém profilu jednoho unitářského společenství. To na něm prohlašovalo, že pracuje bez ohledu na „omezení či jazyk vycházející ze specifické kultury, etnicity či náboženství“.

I tato představa je ale mylná. Tak dokonalé neutrality totiž nelze při použití jazyka dosáhnout. Fungovat bez ohledu na „omezení či jazyk vycházející ze specifické kultury, etnicity či náboženství“ je zkrátka nemožné, neboť všechny jazyky vycházejí ze specifické kultury. Jazyk je produktem kultury.

Uvedený facebookový příspěvek jasně vyslovil to, co je v unitářském jazyce a unitářských rituálech často skryto mezi řádky: že můžeme opustit specifčnost a zaujmout neutrální „univerzalistický“ postoj (respektive, že už jsme tak učinili). Tato myšlenka však naprosto přehlíží nevyhnutelné poznání současné filozofie, že veškeré vědění je povahy sociální a vychází z konkrétního kulturního a jazykového prostředí. Ve filozofii se o tomto poznatku hovoří jako o „lingvistickém obratu“ a jeho důsledky jsou pro ryze univerzalistické pojetí světa ničivé. Tvrzení o možnosti dosažení neutrality je zkrátka nerealistické. Už jen samotné používání jazyka, například angličtiny, představuje práci s určitou lingvistickou, kulturní i filozofickou specifčností.

A nejen to – snaha o udržení takové „neutrality“ je neuznáním sociálního, politického, kulturního a ekonomického kontextu jedince či společenství. Feministické a osvobozenécké teologie po nás požadují uznání této sociální zakořeněnosti. Pokud bychom ji uznat odmítli

a věřili v mýtus vlastní neutrality, může se stát, že vlastní jazyk budeme imperialisticky nadřazovat nad jazyky jiné.

UNITÁŘSKÁ TEOLOGIE TRADICE

Dosud jsem se snažil vyvrátit tři běžné (ačkoli málokdy výslovně vyjádřené) unitářské představy o tradici:

– Že tradice znamená mechanické přejímání minulosti.

– Že člověk nachází pravdu odmítnutím tradice a samostatným myšlením.

– Že specifčnost je nemorální a že bychom veškerou specifčnost a tradice měli překonat a přistupovat ke světu univerzalisticky.

Tak jak jsem se snažil uvedené představy vyvrátit, budu se nyní snažit obhájit jejich opaky:

– Že tradice je projevem dynamického a vyvíjejícího se lidského konání, které k nám promlouvá z minulosti.

– Že lidé a společnosti mohou pravdy a dobra dosáhnout pouze tehdy, budou-li součástí tradice.

– Že specifčnost je nevyhnutelná a že unitářskou specifčnost je nutno přijmout a rozvíjet.

Na tomto základě bych teď rád zformuloval teologický postoj unitářství k tradici. Prvním úkolem je vůbec definovat tradici (pravda, možná již opožděně). Pod pojmem tradice mám na mysli jakýkoli mezigenerační soubor myšlenek, jazyků, rituálů, společností nebo institucí. Záměrně předkládám takto širokou definici pojmu. V tomto smyslu unitářství tradici s naprostou určitostí představuje: jeho nejstarší myšlenky, stavby, organizace a texty pocházejí až z osmnáctého století, nejnovější pak ze století jedenadvacátého, přičemž mezi nimi existuje nepřerušovaná kontinuita. V mnohem širším smyslu slova může být za tradici považována i věda, ačkoli se jedná o tradici s mnoha dílčími tradicemi, které jsou taktéž historicky doložitelné. I velmi obecné pojmy v kultuře, jako liberalismus, individualismus, demokracie, postmodernismus, lze označit za tradice, ačkoli výzkum jejich historie je mnohem složitější. I anglický jazyk (stejně jako jakýkoli jiný jazyk) lze označit za tradici, neboť jeho tvar a příběh se utvářel po celá staletí.

„Pojem tradice nám tak odhaluje historický základ, z něhož vychází veškerá současná lidská činnost. Odhaluje složitý systém vztahů rozvíjející se v průběhu času a generací. Odhaluje základní myšlenku, že veškeré lidské činnosti a znalosti jsou nevyhnutelně povahy lingvistické, sociální a historické. Před tradicí není úniku.“ (Unitářský kostel v Deleni, Rumunsko. Foto převzato z: [commons.wikimedia.org/wiki/File:DeleniMS_\(12\).JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:DeleniMS_(12).JPG).)

Pojem tradice nám tak odhaluje historický základ, z něhož vychází veškerá současná lidská činnost. Odhaluje nám velmi složitý systém vztahů rozvíjející se v průběhu času a generací. Odhaluje nám základní myšlenku, že veškeré lidské činnosti a znalosti, včetně činností a znalostí vědeckých, jsou nevyhnutelně povahy lingvistické, sociální a historické. Před tradicí není úniku.

Unitářství je tedy tradicí – to nelze popřít. Otázkou tedy je, o jakou tradici se jedná. A jak se jako tradice vyvinulo a vyvíjí? A jak, jako náboženská tradice, hledá pravdu, dobro a smysl?

HLEDÁNÍ PRAVDY: „VĚDECKÁ“ TRADICE

Jeden z mnoha popisů tradice uvádí, že tradici tvoří neměnné jádro a proměnlivá vnější vrstva. Výmluvným příkladem takové tradice je

římský katolicismus. Některé prvky této tradice, jako například latinská mše nebo kněžský celibát, se mění nebo měnit mohou. Ortodoxní či dogmatické jádro tradice, například nicejské vyznání víry, však změnit nelze bez toho, aby římský katolicismus přestal být římským katolicismem. Takovou tradici můžeme nazvat ortodoxní či dogmatickou.

Je unitářství takovou tradicí? Je naprosto zřejmé, že nikoli. Základním závazkem unitářství je kontinuita a progresivita poznávání. Americký unitářský teolog James Luther Adams napsal, že „náboženský liberalismus především vychází z principu, že proces, poznávání je kontinuální, což znamená, že ještě nebyl poznán v celé své úplnosti. Nic není úplně, a proto nic není nekritizovatelné“. Tento progresivní pohled na poznání má praktický dopad v odmítnutí autority dogmat nebo vyznání víry.

Jedná se tedy o zcela jiné pojetí vývoje náboženské tradice. Jasně se odlišuje od ortodoxní tradice s neměnným „jádrom“ a proměnlivou „vnější vrstvou“, která se může vyvíjet v závislosti na době a kultuře. V takové tradici lze vždy diskutovat o definici „jádra“ a definici „vnějších vrstev“. Křesťan může prohlásit, že „je možné odmítnout Knihu společných modliteb (Book of Common Prayer), neboť pro doktrínu není zásadně důležitá“, nebo že „lze odmítnout to, aby kněžský úřad zastávali pouze muži, neboť ani to není pro doktrínu zásadně důležité“. O těchto výrocih se může vést diskuze, ovšem tato diskuze bude definována vírou v „jádro“, které tvoří podstatu, a ve „vnější vrstvu“, kterou je za různých okolností přípustné pozměnit. Takovou diskuzi lze vést pouze v rámci přijímaných parametrů ortodoxní tradice.

Postoj unitářů je svou radikalitou nejspíš jedinečný, protože prohlašujeme, že „nic není úplně, a proto nic není nekritizovatelné“. Tím tvrdíme, že důležitý je proces, nikoli dogma. Přitom jsme však konfrontováni s paradoxem, že onen „proces“ je ve skutečnosti našim dogmatem. Možná to tak skutečně je a diskuzi na toto téma bychom se rozhodně neměli vyhýbat – je to totiž právě proces objevování, který nás definuje.

Je-li unitářská tradice charakterizována spíše procesem nežli ortodoxním jádrem, lze v jistém smyslu prohlásit, že naše tradice má více spo-

lečného s vědou než s mnoha jinými náboženstvími. A to je také má teze, se kterou teď před čtenáře předstupuji: že náš teologický a náboženský proces lze označit za „vědecký“ a že naše metodologie je podobná metodologii vědecké.

Nebezpečí takové teze spočívá v tom, že do našeho chápání vědy se promítají naše mylné osvícenecké představy. Pojem „vědecká metodologie“ v nás může vyvolávat představu samotářského vědce, který se spoléhá na vlastní empirii a v přítmí své domácí laboratoře sbírá data, na jejichž základě pak dochází k novým závěrům a objevuje nové souvislosti. Filozof vědy Thomas Kuhn tuto představu nazývá nehistorickým stereotypem a ve své práci se snaží tento pohled na vědu napravit.

Osvícenecký individualistický pohled na vědu je pomýlený a velmi vzdálený tomu, jak věda skutečně funguje, alespoň tedy v moderní době, pro kterou je označení „vědecká“ skutečně přiléhavé. Jak jsem již prohlásil výše, věda představuje lidskou tradici. Konkrétně to znamená, že být vědcem znamená nejprve vstoupit do světa vědeckých institucí, po mnoho let se věnovat studiu vědy, poznat stav bádání ve svém oboru a teprve poté se snažit přispět svým dílem k objevení něčeho nového. Jinými slovy, vědecká metodologie se neobejde bez institucí, textů, učitelů a společenství – tak jako tradice. Jenom ctěním těchto tradic může začínající vědec přispět k rozvoji lidského poznání. Člověk nachází pravdu a dobro nikoli na základě odmítnutí tradice, nýbrž jejím prostřednictvím.

Jedná se však o dynamickou tradici objevování, která prochází neustálým vývojem. Fyzika proto nespočívá v bezvýhradné obhajobě Newtonových myšlenek a ani unitářství nespočívá v bezvýhradné obhajobě myšlenek, se kterými přišli Lindsey, Channing, Emerson nebo Martineau. Lindseyho myšlenky můžeme chápat a respektovat stejně, jako může fyzik chápat a respektovat myšlenky Newtonovy, aniž je však musí nutně považovat za ortodoxní názor, který je nutno obhajovat.

Přirovnání vědy k unitářské víře a rituálům samozřejmě není přesné a v žádném případě nelze brát doslovně. Hlavním cílem fungování náboženského společenství není vzdělávání,

cesta za věděním a dokonce ani cesta za pravdou. Potvrzení náboženské pravdy také nepřichází automaticky s postupem času a obrození často pramení ze znovuobjevené minulosti.

Domnívám se však, že přirovnání k vědě naznačuje cestu, která se odvrací od ortodoxního pojetí víry a odmítá i individualismus, v němž je pravda pouze otázkou osobního vkusu. Vědecká metodologie je prostá ortodoxie i individualismu a při hledání pravdy o fyzickém světě slaví nemalé úspěchy. Unitářská víra a teologie se o totéž snaží ve světě náboženském.

Věřím, že nám tento pohled dokáže pomoci oprostít se od dusivého individualismu, který v současnosti paralyzuje náš náboženský život. Na základě tohoto chápání tradice bychom individualismus odmítli jako velmi neefektivní cestu hledání pravdy. Dalo by se říci, že pravděpodobnost, se kterou člověk nalezne náboženskou pravdu pouze na základě vlastní zkušenosti, odděleně od okolního světa, je stejně nízká jako pravděpodobnost, se kterou člověk bez vzdělání a technického vybavení dosáhne průlomového objevu v oblasti kvantové fyziky.

Pokud bychom toto pojetí tradice přijali za své, museli bychom vytvořit vzdělávací společenství, kde bychom se důkladně seznamovali s naší náboženskou tradicí, kde bychom pracovali s historickými i současnými texty a kde by úkolem učitelů bylo pomoci studentům tradici porozumět. V těchto společenstvích by probíhala výuka, výzkum i publikace výsledků bádání.

Publikace výsledků představuje důležitý prvek tohoto procesu. Ačkoli se ve vědě nikdy neprohlašuje „objevili jsme konečnou pravdu“, neznamená to, že každoročně nevychází publikace v rozsahu miliónů slov, kde se říká „toto je část pravdy, kterou jsme pravděpodobně právě objevili“. Podobně platí, že progresivní náboženská tradice bez vyznání víry nemusí hlásat, že objevila pravdu, ovšem může a měla by vyjádřit, co za pravdivé aktuálně považuje. To je úkolem zdravého a vitálního teologického života. Tuto myšlenku formulovala i poslední velká publikace společné unitářské teologie nazvaná *A Free Religious Faith* (Svobodná náboženská víra; vydaná v roce 1945), a to těmito slovy: „Bylo by nerozumné, kdyby nám víra v bytostně progresivní povahu vědy bránila

v uveřejňování nových poznatků. V tomto duchu jsme na našem díle také pracovali.“ Zásadním požadavkem je tedy souvislá teologická práce.

Ve světle této vědecké metody bychom také uznali skutečnost, že pro vědeckou práci je důležitá specializace. Ačkoli určitá znalost biologie je pro fyzika pravděpodobně přínosem, je téměř nemožné být současně profesionálním fyzikem i profesionálním biologem. Pokud by se vědec věnoval všem vědním oborům najeďnou, jeho znalosti by byly pouze povrchní a k rozvoji poznání by nemohl přispět.

Podobně platí i to, že je vhodné mít povědomí o všech světových náboženstvích. Jak vědci zabývající se náboženstvím, tak i laici by měli mít přehled o světových náboženstvích. Úspěch vědeckého bádání v oblasti náboženství je však podmíněn specializací, která nám pomůže se do vlastní náboženské tradice ponořit hlouběji. Můžeme si zachovat svůj pluralismus, pro svůj náboženský život můžeme i nadále hledat inspiraci u jiných náboženských tradic, ovšem upustit bychom měli od pozdně osvíceneckých pokusů o to, abychom se stali „náboženstvím mezi vírami“.

HLEDÁNÍ DOBRA: TRADICE CTNOSTI

Náboženská tradice nespočívá pouze v hledání pravdy, ale také v hledání dobra. Pouze v kontextu společenství a tradice se stáváme ctnostnými a hledáme spravedlnost a lásku. Tuto myšlenku velmi jasně zformuloval James Luther Adams, který prohlásil, že unitáři musí „zavrhnout představu o neposkvřněném počtí ctnosti a přijmout nutnost sociální inkarnace“. Ctnost nepřichází sama o sobě, pochází z tradice, která nás ctností učí. Morální filozof Alasdair MacIntyre prohlásil, že „morálka je vždy do jisté míry spjata s tím, co je vlastního konkrétní společnosti a co je pro tuto společnost specifické, a snahy modernistické morálky o dosažení univerzality osvobozené od specifčnosti jsou pouhou iluzí; platí také, že ctnosti se nelze dobrat jinak než skrze tradici, která nám ji vstřípi a osvětlí“.

A nejen to – dobra nedosáhneme tak, že se prostě „staneme dobrým člověkem“, nýbrž tak,

že ctnosti promítáme do dobrovolných svazků, kterými se snažíme měnit společnost. Jak opět píše Adams: „Liberální víra se musí projevat v podobě společnosti, ve formě vzdělání, v ekonomickém, společenském a politickém uspořádání. Bez nich svobody a spravedlnosti ve společenství nelze dosáhnout.“ Prosazovat spravedlnost nelze individualisticky. Nevyhnutelně je k tomu nutné vytvářet dobrovolné svazky.

Unitářství takovou ctnostnou tradicí a dobrovolným svazkem je, nebo by alespoň mohlo být. Ovšem nepodaří se mu to, pokud se neoprostí od osvícenecké vize „univerzality osvobozené od specifčnosti“, která by je brzy zbavila sil k tomu, aby mohlo měnit lidské životy. Postliberální teolog George Lindbeck prohlašuje, že tato vize „zbavuje tradici specifčnosti a nahrazuje ji nejmenším společným jmenovatelem bez chuti a zápachu. Její vinou se nakonec náboženství stane bičem, který vynucuje dodržování zlatého pravidla“.

Myšlenka takového náboženství se pak omezí na prosté opakování toho, že „je dobré být dobrý a je milé být milý“. Ovšem pojem dobro lze významově zredukovat na princip. A princip zbavený specifčnosti ztrácí pro člověka sílu. Adams zdůrazňuje důležitost specifčnosti: „Neexistuje dobro jako takové a neexistuje ani dobrý člověk jako takový, případně pouze v omezeném smyslu slova. Existuje dobrý manžel, dobrá manželka, dobrý zaměstnanec, dobrý zaměstnavatel, dobrý občan.“ Dobro je vyjádřeno specifčností vztahů, rolí a společenství. A dobro je chápáno prostřednictvím příběhů, které o takových vztazích vyprávíme.

HLEDÁNÍ SMYSLU: TRADICE VYPRÁVĚNÍ

Hledání pravdy a hledání dobra je nerozlučně spjato s hledáním smyslu. Jazykem smyslu je vyprávění. MacIntyre jej vyjadřuje takto: „Na otázku ‚Co mám dělat?‘ dokážu odpovědět pouze tehdy, pokud si předtím zodpovím otázku ‚Jakého příběhu nebo jakých příběhů jsem součástí?‘“ Tuto otázku dokáže zodpovědět tradice ctnosti. Ta uvede člověka do příběhu nebo příběhů, z nichž pak vychází ctnostný život.

James Luther Adams (1901–1994), jeden z nejvýznamnějších unitářských teologů 20. století, profesor na Harvard Divinity school. (obr. převzat z: en.wikipedia.org/wiki/James_Luther_Adams#/media/File:James_Luther_Adams.jpeg.)

Jak napsal James Luther Adams: „Potřebujeme zapustit kořeny v místě pevně daném. Potřebujeme najít své místo v nepřerušované tradici, která přináší naději a která se opírá o své svaté knihy, společenství svatých a jeho učedníky. Potřebujeme církevní společenství paměti a naděje [...] V církvi přijímáme pravdu o tom, že ‚po jejich ovoci je poznáte‘. Za pravdivé ovšem přijímáme i to, že poznat lze i ‚po jejich kořenech‘. Kde není kořenů, není ovoce.“

Oním „místem pevně daným“ je příběh či jsou příběhy, které žijí v našich společenstvích, našich životech a v naší teologii. Jsou to příběhy o „svatých“. Jsou to příběhy, které naše životy naplňují smyslem a učí nás, jak žít. Jsou to příběhy, které nás vybízejí k ctnostnému životu. Příběhy, které otevírají mysl a srdce plnohodnotnějším způsobům života. Příběhy, které se zas a znovu vyprávějí při náboženských obřadech společenství.

Jaké jsou naše unitářské příběhy? Jak jsem již popsal výše, jsou součástí unitářského narativu příběhy o kacířích. To jsou důležité příběhy. Příběhy o odvaze a poctivosti, jako například vyprávění o mučednické smrti, již zemřel Michael Servetus, nebo o davu, který zapálil Priestleyův dům v Birminghamu.

Tyto příběhy je však nutno doplnit příběhy dalšími. Příběhy o společenství, jako například ten o Lindseym, který založil první otevřené

unitářský sbor. Příběhy o spravedlnosti a oběti, například ten o boji Susan B. Anthonyové za volební právo žen nebo ten o mučednické smrti bojovníka za občanská práva Jamese Reeba. Zapadnout by neměly ani méně známé příběhy, například vyprávění o Janu Niemojewském, který se vzdal svého bohatství a postavení a vstoupil do řad radikálního unitářského hnutí v Polsku.

Musíme si však zodpovědět otázku: Máme k dispozici dostatek příběhů, které mohou tvořit ucelenou tradici, a to i v případě, že použijeme příběhy unitářů z celého světa? Pokud dostatek silných příběhů v naší historii nenalezneme, mohli bychom svou pozornost upřít na příběhy, které Niemojewski, Priestley a Lindsey pravidelně slychali a vyprávěli – tedy na příběhy biblické. Tyto příběhy jsou i našimi příběhy a nepochybně tvoří i součást naší tradice. Pokud máme být ctnostnou tradicí, která lidem vypráví smysluplné příběhy podněcující ctnost, můžeme si dovolit takto bohatou pokladnici příběhů přehlížet? Musíme uznat, že je potřeba vyprávět příběhy o osvobození, jako ten o odchodu Židů z Egypta, příběhy o soucitu, jako ten o milosrdném Samaritánovi, příběhy o naplnění posvátné hodnoty, jako ten o křtu Páně.

Existuje i místo pro příběhy z jiných náboženských tradic, zdvořile „vypůjčených“ a vetkaných do příběhů našich. Ovšem to, jaké příběhy zvolíme a jak je budeme vyprávět, vychází ze smyslu našeho vlastního příběhu. Ostatní příběhy nevnímáme z nějakého neutrálního a univerzalistického hlediska, nýbrž na základě našeho konkrétního unitářského příběhu, jenž s těmito ostatními příběhy vstupuje do dialogu.

Příběhy nenesou pečeť schválené ortodoxní interpretace. Nejlepší příběhy nabízejí různé výklady a lze o nich dlouze diskutovat, což je vlastnost, kterou velmi oceňuje židovská tradice. Koneckonců, MacIntyre definuje tradici jako „dlouhodobou, společensky zakořeněnou diskuzi“. Unitářství je diskuzí. Na tom se možná shodneme. Jde však o diskuzi v kontextu sdílených příběhů, společného hledání pravdy a spravedlivého a láskyplného společenství.

Susan Brownell Anthonyová (1820–1906), americká unitářka a bojovnice za práva žen.
(foto převzato z: commons.wikimedia.org/wiki/File:Susan_B._Anthony_amer-pol-hist.jpg.)

LINDSEY A JÁ

Vraťme se tedy k úvodní otázce. Jaký je můj vztah k Theophilu Lindseymu?

Odpovědí je, že oba vycházíme ze stejné tradice. Tato tradice není „ortodoxní“, tudíž nepostačí prosté konstatování, že se oba shodneme na dogmatickém jádru, přičemž se však různíme v pohledu na nepodstatnou vnější vrstvu jazyka nebo rituálů. Spíše platí, že se oba podílíme na stejném náboženském objevování, oba jsme součástí nepřerušované ctnostné tradice, která se snaží hledat spravedlnost, a oba považujeme za své stejné zásadní příběhy. Dá se vlastně říci, že jedním z mých zásadních příběhů je právě jeho příběh. Lindsey je součástí mé tradice. A toto prohlášení do velké míry vystihuje to, co pro mě znamená být unitářem.

(přeložil Tomáš Martíšek)

Essex Street Chapel, kde Theophilus Lindsey založil první anglický unitářský sbor, foto z roku 1920. Životní příběhy unitářských osobností dob minulých stále utvářejí i náš vlastní, současný vztah k tradici. (Foto převzato z: londonremembers.com/subjects/essex-street-chapel-and-essex-hall.)

LITERATURA

Adams, J. L., *On Being Human Religiously: Selected Essay in Religion and Society* edited by Max L. Stackhouse. Boston: Beacon Press 1976.

Beach, G. K., *Transforming Liberalism: The Theology of James Luther Adams*. Boston: Skinner House 2005.

General Assembly of Unitarian and Free Christian Churches, *A Free Religious Faith: A Report Presented to the General Assembly of Unitarian and Free Christian Churches*. London: Lindsey Press 1945.

General Assembly of Unitarian and Free Christian Churches, *Hymns for Living*. London: Lindsey Press 1985.

Gribbin, J., *Science: A History 1543–2001*. London: Penguin 2002.

Kuhn, T. S., *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: University of Chicago Press 1996.

MacIntyre, A., *After Virtue*. London: Duckworth 1985.

McGonigle, G., James Freeman Clarke, in the Dictionary of Unitarian & Universalist Biography (<http://uudb.org/articles/jamesfreemanclarke.html>) accessed 10/10/16.

Razor, P., *Faith Without Certainty: Liberal Theology in the 21st Century*. Boston: Skinner House Books 2005.

Southworth, B., *At Home in Creativity: The Naturalistic Theology of Henry Nelson Wieman*. Boston: Skinner House 1995.

Stone, B., *Evangelism after Christendom: The Theology and Practice of Christian Witness* Grand Rapids: Brazos Press 2007.

Unitářský kalich je jedním z výrazů příslušnosti k tradici. (Fotografie z archivu NSČU.)

Jednota v reji protikladů

Vlastimil Krejčí

„Jaké příběhy jsou pro nás už od malička nejsilnější? Pohádky. Často ukazovaly hrdinu, jak po cestě někomu pomůže a to se mu pak vrátí, například jak nakrmí mravence a oni mu pak v kritické chvíli také pomohou. Co nás to učí? Svět je zrcadlem našich postojů.“ (Foto © Antrey | Imagio.cz | Dreamstime.com.)

Cesta. Platí nejen to, že cesta je cíl a cíl je cesta, ale pojem cesta evokuje také příběh. A jaké příběhy jsou pro nás už od malička nejsilnější? Pohádky!

Co taková běžně známá pohádka, pokud jde o cestu svého hrdiny, obvykle obsahuje? Hrdina se vydává na cestu často ne zcela připraven a ne zcela jist si svým posláním anebo tím, co má konkrétně vykonat, případně, podle druhu příběhu, vyráží na cestu neozbrojen, nedostatečně vybaven, neví, kam má za cílem své cesty jít, apod.

V lidském životě je to vlastně stejné. Přicházíme na svět malí a bezmocní, neumíme ani ovládat vlastní tělo. Ono samo se musí teprve vyvinout.

Pohádkový hrdina ve své cestě pokračuje a při tom získává určité zkušenosti. Příběh se odvíjí, přicházejí zkoušky (my to máme opět stejné, a během školních let nejen v přeneseném slova smyslu), pak se v příběhu objeví zápletky a nakonec rozuzlení.

Nás také na cestách našimi životy čekají různé zápletky a nakonec dochází k rozuzlení,

ale pro většinu z nás je právě teď důležité, že se nacházíme někde uprostřed své cesty. Někdo dál, někdo blíže, ale počáteční fáze máme za sebou. V každém okamžiku cesty lze ovšem vnímat svůj příběh z různých perspektiv.

Pohádky často ukazovaly svého hrdinu, jak po cestě někomu pomůže a to se mu pak vrátí, jak nakrmí mravence a oni mu pak v kritické chvíli také pomohou a podobně. Co nás to učí? Svět je zrcadlem našich postojů. Zároveň nás učí, že dobro přitahuje dobro a zlo přitahuje zlo a že naše působení vůči okolí se nám většinou nevrací ihned.

Dalším prvkem v pohádkových příbězích je zlo samo o sobě, většinou personifikované. Ani v našich životech není všechno radostné a různové – na cestě potkáváme různé silné formy zla. Ony tajuplné příběhy hovoří o tom, že i zlo se odplácí zlem, jinak řečeno – kdo s čím zachází, tím také schází. A ani zlo není poraženo ihned!

Až dosud jsme uvažovali v paralele mýtu či pohádkového příběhu a příběhu člověka, jednoho každého z nás, příběhu, který je zároveň naší životní cestou. A až dosud šlo o nějakou

formu boje zla a dobra. Boj dobra se zlem je nejčastějším motivem stvořitelských mýtů, pohádek tradičních i pohádek moderních, jako jsou třeba Star Wars. Možná je zvláštní, že tolik různorodých kultur napříč časovou osou a napříč kontinenty nese tuto společnou vlastnost.

Ale vlastně je to docela jednoduché. Máme to v sobě hluboko zakódované. Bez protikladů nejsme schopni cokoli vnímat. Potřebujeme mít černou i bílou, abychom mohli vnímat tvar v obrysu. Abychom mohli vnímat krajinu, potřebujeme mít horizont. Reagujeme na změnu, takže i ostatní smysly musí zachytit nějaký kontrast, abychom si jevu všimli.

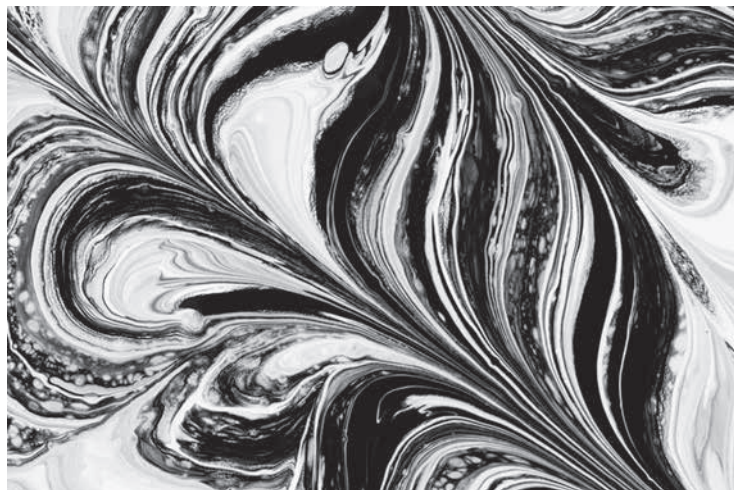
Naše mysl je ustrojena na vnímání protikladů. Potřebujeme mít oba póly, abychom vůbec mohli o věcech uvažovat. A protože jako příklady nejlépe působí příběhy nadnesené, existuje při popisu zla mnoho příběhů až krutých, a při popisu dobra až kýčovitě medových.

Všechny kultury se však k tomuto tématu nestaví stejně. Především v kulturách založených na zákonu karmy, tedy například v některých náboženských směrech starověké Indie (ale nejen tam), je naopak kladen důraz na opuštění nálepek „dobro“ a „zlo“.

A ony to jsou skutečně naše lidské nálepky – „toto je dobré“ a „toto je zlé“. Věci samy o sobě prostě jsou. Bez oněch lidských nálepek. Spousta příběhů je právě na tom založena. Ukazují, jak lidem pomohlo to, co bychom označili za zlo, a naopak. Koneckonců i my máme pořekadlo, že všechno špatné je k něčemu dobré.

Možná by stálo za to si z toho – pro naši osobní cestu životem, pro náš osobní příběh – vzít ponaučení. Už proto, že dalším prvkem, který je onomu konceptu boje protikladů vlastní, je hledání jednoty, jež je osvobozením z oné arény souboje dobra a zla. Ať už je cesta z tohoto světa protikladů cestou k jednomu Bohu, ať už je to nirvána anebo splynutí s Universem, které samo o sobě prvek rozdělení na protichůdné entity překonává, je to úporná snaha o vymanění se z tohoto souboje dobra a zla, který reprezentuje náš svět, do existence v jednotě, splynutí jako osvobození.

A ono uvědomění si, že to jsou vlastně naše lidské nálepky, které věcem dáváme, je myslím prvním dobrým krokem. Mějme toto na paměti, když něco bereme jako samozřejmost, když tak vnímáme zvyky a tradice. A ptejme se, co všechno naše zvyky a tradice vytváří.

„Cesta z tohoto světa protikladů je cestou k jednomu Bohu, ať už je to nirvána anebo splynutí s Universem, které samo o sobě prvek rozdělení na protichůdné entity překonává, je to úporná snaha o vymanění se z tohoto souboje dobra a zla, který reprezentuje náš svět, do existence v jednotě, splynutí jako osvobození.“ (Foto © Bravissimos | Imagio.cz | Dreamstime.com.)

Být staviteli mostů

Rozhovor s Rev. Darrickem Jacksonem

Pokud se nemýlím, tak vy nepocházíte z unitářské rodiny. Co mělo ve vašem životě klíčový vliv na to, že jste se stal unitářem? A kdy k tomu došlo?

Unitářem univerzalistou jsem se stal před dvaceti lety, poté co jsem již několik let nechočil do svého původního sboru. Zpíval jsem tehdy v evangelickém sboru, který míval zkoušky v unitářském kostele, a jednou v neděli jsem se rozhodl zúčastnit tamního shromáždění. Byl jsem zasažen univerzalistickým poselstvím, že všichni mohou být spaseni, což je bod, ke kterému mě již předtím vedla má osobní teologie. V této víře jsem se mohl cele oddat svému sboru, pracovat pro něj a být zde přijat.

Proč a kdy jste se rozhodl být duchovním?

Vnitřní volání po tom stát se duchovním přišlo krátce poté, co jsem vstoupil do unitářského a univerzalistického společenství. Ovšem trvalo mi několik let, než jsem to v sobě rozpoznal a potvrdil si to. K tomu nedošlo dříve než v roce 2001. Začalo to jako postupné vábení směrem ke kazatelně, které rostlo s tím, jak jsem se více zapojoval do života obce a dostávalo se mi ujištění ostatními jejími členy, že se tím voláním mám řídit. V době, kdy jsem začal studovat v semináři, jsem pochopil, že v mé duchovenské práci musí zbyť místo pro mou uměleckou stránku a že by se šířila i mimo mou obec.

Uměním a uměleckou terapií se systematicky zabýváte stále. Co si myslíte o významu užívání umění v rámci shromáždění? Pracovali jste s tím během svého duchovenského působení?

Umění lidem nabízí skvělý způsob, jak se emočně navzájem propojit. Jestliže existuje způsob, jímž umění člověku pomůže spojit se s tématem konkrétní bohoslužby, myslím, že to může být užitečné. Umění je jeden z mých nástrojů, které při shromáždění využívám, ačkoli jsem to nikdy nedělal tolik, jak bych chtěl. Na

základě svých zkušeností s divadlem a improvizací jsem do shromáždění zařazoval například pohybové meditace nebo improvizáční hry a vedl jsem i shromáždění, která využívala umělecké techniky, jako je kresba nebo skládání origami.

V současnosti pracujete pro Asociaci unitářských a univerzalistických duchovních. Znamená to, že se už duchovenské práci nevěnujete? A existuje něco, co z ní ve své současné profesi postrádáte?

Myslím, že to, co nyní dělám, je duchovenská práce, jen to prostě není práce v obci. Administrativa je formou mé služby a v jádru své práce pomáhám duchovním být nejlepšími duchovními, jakými mohou být, což je součástí toho, k čemu se cítím povolán. Navíc pravidelně vedu shromáždění v Chicagu a přilehlých oblastech, což mi umožňuje udržovat spojení s životem bohoslužeb. Kdybych neměl tyhle příležitosti, určitě by mi to velmi chybělo.

Několik let jste také spolupracoval s Meadville Lombard Theological School zejména v oblasti kontextuálního vzdělávání. Mohl byste vysvětlit, co to vlastně znamená?

Kontextuální vzdělávání se týká myšlenky, že proces učení nejlépe probíhá, je-li zasazený v konkrétním kontextu. Mým úkolem bylo vyhledávat a vytvářet pro studenty příležitosti, aby se mohli učit, jak být duchovními přímo při duchovenské práci, a to zejména prostřednictvím praxí v jednotlivých obcích.

Jste také aktivní v unitářské a univerzalistické organizaci DRUUMM (Diverse and Revolutionary UU Multi-Cultural Ministries / Radikálně inkluzivní unitářská a univerzalistická multikulturní duchovenská služba). Proč byla tato organizace založena a na co se zaměřuje? Mohu se také zeptat, jaký byl váš osobní důvod pro vstup do ní?

DRUUMM vznikl kvůli potřebě poskytovat podporu a obhajobu unitářům a univerzalistům s barevnou pleť. Unitářství a univerzalizmus si sice přejí být otevřené různorodosti, ale v praktickém životě se mnoho barevných lidí cítilo v unitářských a univerzalistických společenstvích přehlíženo a izolováno. DRUUMM se je snaží podporovat tak, aby mohli zůstat v unitářských a univerzalistických komunitách a zároveň vyzývá a podněcuje denominaci, aby žila podle svých nejlepších hodnot. V DRUUMM jsem se začal angažovat, protože mi poskytla prostor pro to, aby se mi dostalo podpory, když to potřebuji, a také kvůli tomu, že jsem chtěl zažít živé vyjádření našich principů a být solidární s jinými unitáři a univerzalisty s barevnou pleť.

Z vlastní zkušenosti vím, že multikulturalismus je pro americké unitáře a univerzalisty velmi silné téma. V naší zemi se ho však někteří unitáři trochu bojí, částečně i v souvislosti s aktuální uprchlickou krizí v Evropě. Mohli byste vysvětlit, proč je pro vás multikulturalismus důležitý a zda v něm také vidíte určitá úskalí nebo nebezpečí?

Na osobní úrovni je pro mě multikulturalismus důležitý, protože mi otevírá prostor, abych uvnitř své víry nacházel potěšení. Umožňuje mi to vnášet mé vlastní já, mou duchovenskou službu, aniž by po mě někdo žádal, abych byl někým, kým nejsem, nebo abych se vešel do určité formy unitářství a univerzalizmu. Nemohu říci, že se tento multikulturální ideál projevuje vždy, nebo alespoň po většinu času. Ale ta snaha mi dává naději a udržuje mě v této víře. Pro někoho může být ohrožením plynoucím z multikulturalismu to, že vede ke změnám. Vyžaduje, abyste byli otevření rozmanitým myšlenkám a různým

způsobům bytí. To si žádá, abyste pro tyto myšlenky a způsoby bytí vytvářeli prostor, a toho se mnoho lidí zalekne.

Vnímáte multikulturalismus jako důležitou součást unitářské identity?

Ano, ale mohu jen mluvit o tom, jak se to projevuje v Americe. Naším prvním principem je potvrzení vlastní hodnoty a důstojnosti každého člověka. To je jednodušší ctít, když mluvíte o lidech, kteří jsou jako vy. Multikulturalismus nám pomáhá v tom, abychom tento princip prakticky uplatňovali, i když mluvíme o lidech, kteří nejsou jako my. Potvrzování hodnoty každého jedince v rámci tohoto principu nemá být pasivní, žádá se po nás, abychom se angažovali a podporovali hodnotu a důstojnost každého člověka, i když jsou mimo náš světový názor. Musíme jim poskytnout prostor, jinak to neznamená, že potvrzujeme jejich hodnotu a důležitost, ale že je pouze tolerujeme.

Mohli byste poradit, jak povzbudit konzervativnější společnost (jako je například naše) k tomu, aby byla vůči multikulturalismu otevřenější?

Jsme součástí stále globálnějšího světa a pro tento vývoj je multikulturalismus nezbytný. Během své návštěvy v Praze jsem v ulicích viděl lidi ze stovek etnik a národností. Nejsou to jen turisté, ale také studenti univerzit a noví obyvatelé Prahy. Již jejich samotná přítomnost pražskou kulturu proměňuje, byť třeba v malém měřítku. Otázkou je, zda to vítat a podpořit tak záměrný růst, nebo tomuto trendu odolávat a riskovat, že se sami můžeme časem stát nepodstatní. Vždycky podněcují lidi, aby se posunovali směrem k růstu.

Pokud mohu posoudit na základě informací, které o vás a vašich aktivitách vím, tak patříte k unitářům, kteří o současném stavu unitářství smýšlejí kriticky (v pozitivním smyslu tohoto slova). Co nejvíce oceňujete na dnešním unitářství a jaké jsou dle vašeho názoru největší problémy, se kterými se musíme vyrovnat?

Oceňuji potenciál unitářství a unitářů být staviteli mostů mezi různými komunitami, protože přicházíme s otevřeností a respektem různým tradicím.

Myslím, že náš největší problém souvisí s předchozími otázkami o multikulturalismu. Máme tendenci soustředit se na sebe jen s přesahy do oblasti sociální spravedlnosti. Myslím, že musíme být více zaměřeni na utváření komunity. To umožňuje rozvíjet autentické vzta-

hy s ostatními a mohlo by nás vést k procesu transformace.

Jaké je vaše osobní životní motto, pokud se mohu zeptat?

O tom jsem zatím nikdy nepřemýšlel, ale řekl bych, že své motto čerpám ze světa improvizace: „Ano, a ...“ Znamená to, že ve svém přístupu k životu přijímám všechny okolnosti, které mi byly dány, a reaguji na ně, čímž se posouvám k dalšímu určení směru cesty.

Jedna z akcí organizace DRUUMM, takzvaná Healing service (ozdravující bohoslužba), z roku 2013. (Foto převzato z: druumm.onefireplace.org/page-1305380.)

Unitarian Universalist Global Conference v Chicagu

Matěj Fixl

Účastníci Unitarian Universalist Global Conference pro rok 2018. (Foto Matěj Fixl.)

Poté, co v květnu 2017 schválil ústřední správní sbor možnost mé účasti na Unitarian Universalist Global Conference pro rok 2018, konané na Meadville Lombard Theological School v Chicagu, pustil jsem se do vyplňování poměrně obsáhlé přihlášky. Znamenalo to mimo jiné napsat pět esejů v angličtině. V jejich rámci jsem například popisoval, co považuji za silné a slabé stránky unitářství v kontextu současné České republiky. Byla to také dobrá příležitost k formulaci některých otázek, které jsem si dosud pokládal spíše nepřímo. Otázek, jimž jsme se, jak se později ukázalo, měli podrobněji věnovat právě při výuce a diskusích v Chicagu.

V červnu loňského roku mi Claudia Espinel, která se na chicagské univerzitě zabývá mimo jiné právě koordinací programů s mezinárodním přesahem, sdělila, že jsem byl do programu přijat. Samotná cesta do USA pak měla podle původního harmonogramu trvat patnáct dní, nakonec se však protáhla na dnů devatenáct. Cestě předcházela průběžná práce v podobě čtení zadaných knih a článků

a také několik online setkání s vyučujícím Mikiem Hogueem. Jedno z těchto setkání se mimochodem konalo i ve dnech, kdy jsme s Unitářskou akademií byli na Kuksu, a oba světy se tak více než jen symbolicky proluly. I po návratu z USA pak bude spolupráce pokračovat, a to až do třicátého května 2018, kdy univerzita odevdám zprávu o celkovém průběhu všech částí programu.

„Teploty se v prvních dnech pohybovaly kolem $-18\text{ }^{\circ}\text{C}$ a žádnou zvláštností nebylo husté sněžení či nárazový vítr.“ Chicago, Illinois. (Foto Matěj Fixl.)

Jak se ukázalo po příletu do Chicaga, i mé dvě spolubydlící (Elvie z Filipín a Agnes z Transylvánie) byly překvapeny velmi nabitým studijním harmonogramem, který obnášel plných patnáct dnů výuky, typicky od devíti ráno do pěti odpoledne, a pouhé dva dny volna. Pokud jsme ale měli pochybnosti o tom, že takové tempo zvládneme, díky celkově velmi vlídné atmosféře na Meadville Lombard i vzájemné podpoře jsme se s požadavky dokázali vyrovnat.

Druhý den ráno po příletu jsme tedy spolu s Elvie a Agnes vyrazili poprvé do školy. Zejména Elvie, která přiletěla z Filipín, byla nepříjemně překvapena zdejším klimatem – teploty se v prvních dnech pohybovaly kolem $-18\text{ }^{\circ}\text{C}$ a žádnou zvláštností nebylo husté sněžení či nárazový vítr. Na univerzitě se nám však dostalo velmi vřelého přijetí jak od vyučujících, tak od budoucích spolužáků, což nepochybně vyvážilo záporny zdejšího počasí.

Na počátku každého výukového bloku, který trval několik dní, se ve škole konala společná snídaneň, během které jsme se mohli se spolužáky seznámit, a shromáždění, které umožňovalo jak osobní usebrání, tak duchovní sdílení. Každé středeční ráno se pak konalo posezení u kávy v knihovně, kde bylo možné promluvit si s Claudii a s ostatními studenty.

Co se týče samotné výuky, čekaly nás tři kurzy – vedené Rev. Dr. Leem Barkerem, Dr. Mikem Hogueem a Rev. Tandi Rogersovou. Dva z těchto kurzů byly zaměřeny spíše prakticky a jeden teoreticky, náplň všech nicméně důkladně reflektovala složitou situaci liberálních náboženských společností v dnešním světě a kladla důraz na možnosti, jak s touto situací konstruktivně pracovat.

Poslední týden byl vyvrcholením pobytu, a to i z hlediska míry našeho vytížení. Kromě běžné výuky od devíti do pěti hodin a několi-

ka konzultací s Claudií ohledně naší plánované spolupráce po návratu do domovských obcí nás čekalo ještě sdílení osobních příběhů a mezinárodní diskusní panel.

Meadville Lombard se dle Claudiiných slov zejména v posledních letech snaží vytvořit prostředí více otevřené i pro studenty ze zahraničí, a proto je podstatné, abychom hovořili o našich odlišných životních zkušenostech a kulturním zakotvení. Unitářství má mnoho podob a v současnosti není spojené zdaleka jen s universalismem, jak je tomu v USA. To potvrdil například Justine, student a laický duchovní působící v Keni. Za jeden z největších přínosů svého pobytu považoval možnost seznámit se s odlišnými způsoby pojmání víry a s různými náboženskými proudy či tradicemi, protože unitářství v jeho zemi je spíše tradičně křesťanské.

Mezinárodní diskusní panel byla akce otevřená všem studentům a vyučujícím na Meadville Lombard. Moderování se ujala Rev. Dr. Nicole Kirková. Každý z přítomných zahraničních studentů či návštěvníků krátce pohovořil o historii a současných výzvách unitářství v její či jeho domovské zemi a poté promluvili Roger Bertschausen, Sara Ascherová a Eric Cherry jako zá-

stupci významných mezinárodních unitářských organizací. Ze všech stran byl znát velký zájem o sdělované zkušenosti, například o složitou situaci unitářské víry na konzervativních a silně katolických Filipínách, o které hovořila Elvie. Já jsem krátce vzpomenu na historii českého unitářství, jeho spojitost s první republikou a s T. G. Masarykem a také na N. F. Čapka. Dále jsem se pokusil nastínit specifika převážně ateistické České republiky a zkušenosti mnoha Čechů vyrůstajících mimo náboženské instituce a setkávajících se s otázkami po smyslu a směřování až v okamžicích vlastního dospívání či životní krize. I to se setkalo s velkým pochopením, protože se jedná o stále běžnější situaci i v americkém prostředí.

Co říci závěrem? Studijní pobyt v Chicagu byl doslova přeplněný podněty a příležitostmi. Při setkávání se studenty, pracujícími převážně v americkém prostředí, se vynořovaly společné otázky a výzvy. Za celkově nejpodstatnější považuji zjištění, že ve velmi rozmanitých obcích se lze často setkat s velmi podobnými problémy, jako je nevyjasněnost vize či frustrace způsobená nezájmem okolí. A že smysl lze znovu a znovu nacházet společnými silami.

Uvedení Susan Goldbergové do funkce neordinované duchovní

Pamela Cotte, Lena Jurgens

Šestého ledna 2018 uspořádala obec The International Unitarian Church of Prague zvláštní duchovní shromáždění, aby jmenovala Susan Goldbergovou neordinovanou duchovní a slavnostně přijala nové členy.

S radostí jsme přivítali PhDr. Kristýnu Ledereovou Kolajovou a také syny Susan Goldbergové Davida a Jordana a Davidovu snoubenku Erin, kteří dorazili na tuto pro Susan tak důležitou událost ze Spojených států. Celkem bylo přítomno asi čtyřicet lidí včetně Susaniných českých přátel a anglických studentů.

O nádhernou povznášející hudbu se postarala skupina Cricket and Snail (James a Lucy Carlsonovi) a Lukáš Olejník, náš hudební ředitel. Slyšeli jsme tradiční unitářské písně a instrumentální skladby. Jako preludium zahráli Cricket and Snail na počest Susan svou velmi originální verzi Dvořákovy Novosvětské symfonie nazvanou Going Home. Tuto znepokojivě krásnou píseň hráli na akordeon a housle a svým zpěvem ji doprovodil James Carlson.

V další části shromáždění uvítali Mark Shiels a Zuzana Jurgens nové členy naší obce za rok 2017. Velice rádi jsme takto mezi sebou přijali Jamese a Lucy Carlsonovy, Andrewa a Šárku Goodallovou a Lukáše Olejníka. Poté Mark přednesl podnětnou promluvu na téma Tří králů, jež výborně ladila se smyslem celého shromáždění.

Zlatým hřebem shromáždění byl obřad ustanovení Susan Goldbergové naší novou neordinovanou duchovní. Členové naší obce měli v předchozích letech možnost zblízka sledovat velké úsilí, s nímž se Susan připravovala na toto své nové poslání, a proto její slavnostní uvedení do funkce uvítali s velikou radostí. Susan nejen osvědčila své duchovní vůdcovství a mnohým přispěla k praktickému chodu obce, navíc projevuje světu zvláštní láskyplnou sílu. Mark Shiels krásně, až dojemně popsal Susaninu cestu k vytčenému cíli, a pak ji slavnostně uvedl do funkce nasazením nové štóly (tento symbolický úkon provedl společně s Kristýnou Ledere-

Susan Goldbergová v průběhu slavnostního shromáždění, při zapalování svíčky a sdělování osobního přání.
(Foto Ondřej Svatoš.)

rovou Kolajovou a Zuzanou Jurgens) a přátelským podáním pravé ruky. Na stóle jsou vyšity dva typické unitářské symboly, česká unitářská slunečnice ve velkém U a planoucí kalich, a také symboly Davidovy hvězdy (židovský), keltské spirály (pohanský), lotosového květu, symbol mantry óm a kříž se šaronskou růží (luteránský). Všechny tyto symboly značí náboženství, která ji ovlivnila; podstatný význam má pro Susan poslední jmenovaný, protože vyrostla jako luteránka. Štola byla navíc ozdobena holičím míru.

Po obřadu následovalo milé setkání u vína se slavnostním pohoštěním, při němž nastala vhodná příležitost předchodí události oslavit. Vítejte naše nové členy a přejeme Susan k jejímu novému poslání neordinované duchovní vše nejlepší.

Susan po shromáždění se svou rodinou.
(Foto KLK.)

Společný zpěv
při shromáždění
(Foto Ondřej Svatoš)

Rok 2017 v českých unitářských obcích z pohledu jejich předsedů

(Zařazené fotografie pocházejí z archivu jednotlivých obcí.)

Pražská obec unitářů

MICHAL KOHOUT

Uběhnulší rok 2017 byl pro Pražskou obec unitářů rušný a v mnohém i přelomový. Ve vedení obce proběhla generační výměna. Na jarním valném shromáždění se rozhodly do správního sboru dále nekandidovat jeho dvě dlouholeté členky – bývalá předsedkyně a posléze místopředsedkyně Eva Pivcová a rovněž Zdena Brabcová. Místní sbor byl oslaben, když nás v průběhu roku opustila navždy Jarka Dittrichová, autorita i doyen našeho společenství. Do správního sboru naopak přibyli někteří mladší členové.

Některé, především organizační změny navázaly rovněž na nové ústavní dokumenty – nově přijatý statut obce, ale i jednací a návštěvní řád obce. Na jarním valném shromáždění tak byl zvolen historicky první revizor obce i stálý zástupce v dozorčí radě NSČU

a ve sněmovní komisi NSČU. Na popud VS byla rovněž pozměněna organizace doplňkových programů obce, která je nyní řízena programovou radou.

Po novém roce se uskutečnila rovněž významná změna v organizaci běžného chodu obce – na přelomu let 2016 a 2017 přešla POU ze staršího systému placení stálého zaměstnance na pružnější systém najímání osob – ať již administrativní asistentky či studentů na výpomoc a částečný úvazek. Po více než roce, který od těchto změn uběhl, je zřejmé, že ač nikoliv bez potíží, obec tento krok zvládla a že se ukázala jeho oprávněnost.

Obci velmi pomohl i celkový pozitivní rozvoj NSČU, na kterém se POU výrazně podílela. Vedle činnosti v ústředních orgánech NSČU se řada našich členů zúčastnila aktivit nově založené Unitářské akademie, ať už podílem na její přípravě, nebo prostě jenom účastí na jejích prvních dvou modulech. I po takto krátké

době působení této instituce je v naší obci cítit, že načerpané společné zážitky a vzájemná výměna inspirací s jinými obcemi společně se zkušenostmi z dlouhodobého fungování POU umožňují postupovat při vedení obce s větším citem i přehledem. Tři členové pražské obce se dokonce rozhodli popasovat se studiem náročnějšího nadstavbového modulu akademie určeného pro zájemce o duchovenskou službu.

V loňském roce byla v pražské obci aktivní rovněž skupina mládeže Unitees. Vedle ostatní činnosti se její organizátoři zapojili i do pravidelné přípravy jednoho shromáždění v měsíci a navázali tak na dřívější formát pravidelných, laicky organizovaných, takzvaných „čtvrtých“ nedělí.

Obec se rovněž aktivně zapojila do grantového programu NSČU, v jehož rámci se podařilo získat a uskutečnit zajímavé projekty – Mezinárodní květinovou slavnost a ve spolupráci s OŠS putování za zkušenostmi unitářských obcí v Anglii a Walesu – Expedici Anglie 2017. S pomocí grantového financování pokračovaly rovněž některé naše starší programy – Hostem u slunečnice a dětská divadelní skupina Uni-Hraničko.

Závěr roku obohatila etapová akce připravená Karen Ercolino – tvůrčí dílna vlajek. Akce měla přes počáteční skepsi pozitivní ohlas a umožnila zábavnou a tvůrčí formou připravit výzdobu našeho shromažďovacího prostoru.

Obec unitářů v Brně

PAVEL SEDLÁK

Rok 2017 byl pro nás, brněnské unitáře, rokem pracovním. Jako mimořádně smutná událost vystupuje bohužel úmrtí dvou významných členů naší obce.

Především musíme vzpomenout na paní Ing. Miluši Šubartovou, která dlouhá léta vedla redakci časopisu Poutník. Její život může být inspirací pro překonávání problémů. Její hlavní cestou byla křesťanská mystika, kterou doplňovala širokým filozofickým a náboženským rozhledem. Při svém duchovním hledání se mimo jiné zabývala buddhistickými meditacemi. Bude nám chybět její typické zvolání „aleluja“.

Kromě úspěšných akcí jsme zaznamenali i aktivity, které se nevyvinuly tak, jak bychom si sami přáli. Jedná se například o dopad projektu Sezdanka či o myšlenku sdílených cest na shromáždění nebo projekt společného zapojení se do charitativní činnosti. Zkraje loňského roku rovněž vyvrcholila dlouhotrvající krize okolo konfliktního a pomlouvačného jednání, které se v obci objevilo, a to zcela výjimečným krokem správního sboru, který byl posléze potvrzen i rozhodnutím valného shromáždění – vyloučením podněcovatele těchto výpadů z obce. Toto opatření nakonec přispělo k výraznému zklidnění celkové situace v obci.

V souvislosti s bilancováním se patří rovněž poznamenat, že obci přibylo v loňském kalendářním roce šest nových, převážně mladších členů.

Celkově je možné říci, že na začátku roku 2018 je POU v lepší kondici, než v jaké se nacházela zkraje roku 2017. Obec se v průběhu roku stabilizovala jak z hlediska vzájemné komunikace členů obce, tak z hlediska nových vnitřních předpisů; ale i materiálních podmínek dalšího rozvoje: postupně jsme se zabydli v nových kancelářích, zlepšila se finanční situace obce i personální zabezpečení vlastního chodu. Je cítit, že již nadcházející rok 2018 může být ještě úspěšnější. Odvedená práce nám dává právo hledět do něj s optimismem, byť tlumeným tradiční unitářskou racionalitou.

Do duchovních světů přeplýnul také pan Pořízka, jehož duchovní cesta byla rovněž charakterizována praktickou mystikou a filozofickým záběrem od křesťanství k józe a hinduismu. Děkujeme těmto dvěma vzácným bytostem za to, že byly tichou oporou naší obce.

Co se týče provozních záležitostí, v březnu jsme na valném shromáždění schválili nový statut naší obce, čímž jsme získali z formálního hlediska vyšší míru samostatnosti. Tím byl u nás dokončen přechod na nová pravidla fungování NSČU. Pokud se má NSČU rozvíjet, jedná se o nezbytnost. Provoz NSČU s osmi (v budoucnu snad i více) obcemi vyžadoval změnu organizační struktury. Další stránka přeměny NSČU znamená, že se finanční prostředky z ústředí

rozdělí mezi více obcí, což přináší nové nároky – abychom byli ve vyšší míře schopni samofinancování. Kéž vědomí, že „to není úplně zadarmo“, probudí nový zájem o brněnskou obec unitářů, abychom mohli trochu „vyrůst“.

Na našich pátečních shromážděních jsme se dostali až do Japonska díky přednášce – fotoprezentaci paní Kláry Kuncové. Aniž bychom to plánovali, udržujeme tak v naší obci tradici spojení s Japonskem, které jsme viděli zase z jiného úhlu než v „obvyklém“ podání našeho člena pana Habrleho, znalce japonštiny a japonské kultury. Avšak nejdále jsme putovali do Antarktidy, s panem Janem Kaplerem z Masarykovy univerzity. Český antarktický výzkum probíhá téměř „na koleně“, přestože přináší důležité poznatky o přírodě a historii naší planety. Pan Kapler je provozním vedoucím české stanice v Antarktidě. Symbolicky se tak uzavřel oblouk mezi civilizací a přírodou, které se bohužel v našem světě stále více dostávají do zničujícího konfliktu. Vřelé díky lidem, kteří nám navzdory obtížným přírodním i finančním podmínkám otvírají širší obzory, abychom viděli za hranice české kotliny, trochu dále než na špičku svého nosu.

V květnu jsme připomněli v programu Vesak spásonosnou Buddhovu nauku a také těžký osud Tibetu a tibetského lidu pod čínskou nadvládou. Rovněž jsme zvali na výstavu fotografií Lumíra Jisla, kterou uspořádalo na radnici měs-

to Brno. Jednalo se o fotografie mongolských klášterů a buddhistických artefaktů z 50. let, z pozůstalosti po orientalistovi Lumíru Jislovi, otci naší dlouholeté příznavkyně Magdaleny Pulicarové.

Obohatily nás přednášky ThMgr. Milana Klapetka o taoistické filosofii, pohled Čechokanaďana pana Skříčky na kanadské indiány a zdravou stravu, nebo přednáška paní Gabriely Jurosz Landa o indiánských šamanech z Guatemaly, kterou spoluorganizoval Zbyněk Vašíček. Tradiční vysokou úroveň mají přednášky RNDr. Milady Škárové, ve kterých se snaží také s pomocí antroposofické nauky dospět k hlubšímu pochopení naší reality. Rovněž organizuje Otevírání studánek.

Při Květinové slavnosti jsme společně s profesorem Dokulilem oslavili devadesát pět let českého unitářství. V rámci programu výměny duchovních jsme u nás přivítali reverendy Vlastimila Krejčího z Teplíc, Sofii Pavalu z Liberce a Petra Samojského z Prahy a OŠS, kteří si na nás ve svém náročném programu udělali čas.

Po celý rok nás jednou za měsíc provázely čtvrtletní přednášky pana Jackulaka z VAK Wien, ve kterých zájemce seznamuje s duchovní naukou z hlediska křesťanského spiritismu podle Allana Kardeca a Divalda Franca. Brněnští unitáři přispěli k organizaci přednášek, když do Česka přivedl vzácné hosty z brazilské spiritistické léčitelské asociace – MUDr. Carlose R. de

Souza Oliveiru, MUDr. Antoniu Marilene da Silva a MUDr. Andreie Moreiru.

Velký dík patří RNDr. Ludmile Čermákové za vedení úterního zpívání a tači rozcviček. Celý rok se rovněž konají středeční programy. Málo využívaná ze strany veřejnosti je bohužel středeční meditace, která následuje buď v rámci cvičení v 18:00, nebo po programu po 20:00. Kéž kvůli poznávání různých kultur a tradic nezapomínáme na vlastní duchovní cestu a vlastní „brněnskou“ tradici, reprezentovanou například odkazem Bohumila Housera.

Při tom všem jsme ještě zvládli vydat a distribuovat pět čísel časopisu Poutník, která jsou dostupná na našich webových stránkách. Ke konci roku jsme s pomocí ústředí NSČU řešili finanční stabilitu naší obce; v roce 2018 musíme bohužel omezovat náklady na naši administrativu. Je to dáno mimo jiné situací, kdy se o finance z ústředí dělí osm obcí. Poděkování patří všem, kdo nás „drží nad vodou“ členskými

příspěvky a dary, i těm, kdo pro nás za méně výhodných podmínek nadále pracují.

Že se toto vše děje, nám připadá dnes v Brně téměř samozřejmé, ale je za tím práce a podpora mnoha lidí. Proto děkujeme:

- naší reverendce Jarmile Plotěné za všechno,
- přednášejícím, kteří u nás přednáší bez nároku na odměnu nebo za symbolické částky,
- členům správního sboru OUB – Zdeňce Červené, Jiřímu Čadovi, Jarmile Plotěné a Vladce Platovské – za jejich čas a energii,
- našim členům a příznivcům, a to nejen za členské příspěvky a dary; děkujeme každému, kdo nám jakkoli pomáhal, třeba „jen“ pozitivní myšlenkou, a není zde jmenován,
- ústřednímu správnímu sboru NSČU a ústředí NSČU za podporu, inspiraci a financování,
- všem, kdo naší činnosti dávají smysl tím, že navštěvují naše programy, čtou Poutníka, kdo s námi jdou duchovní cestou a spoluvytvářejí tak brněnskou obec unitářů a NSČU.

Obec unitářů v Plzni

JAROSLAV MINTÁL

Na začátku nového roku bývá obvyklé ohlédnout se za rokem uplynulým. Jako předseda plzeňské obce se i já chci podívat, jaký byl rok 2017 v naší obci. Kromě standardních programů, jako jsou pondělní duchovní shromáždění a středeční přednášky, bych se chtěl zmínit

o několika akcích. Nejdříve bych připomněl společenský večer konaný 25. března, který se už pomalu začíná stávat tradiční akcí, na níž se sejdou nejen členové naší obce, ale i jejich rodinní příslušníci a přátelé plzeňských unitářů. Další pravidelnou akcí je samozřejmě Květinová slavnost, která se v posledních letech koná na různých místech Plzně. V loňském roce se stala místem konání galerie Masné krámy. Ta poskyt-

la důstojné prostředí pro konání této stěžejní slavnosti celého unitářského roku. Novinkou loňského roku bylo pořádání víkendové akce (ve dnech 11. a 12. listopadu) s názvem Unitářské vzdělávací centrum pro inovace v liberálním náboženství. V rámci tohoto víkendu proběhly v sobotu dvě zajímavé přednášky – Komenský a sociniáni (přednášel prof. Jan Kumpera) a Buddhismus Čisté země (dr. Jiří Holba). A v neděli proběhl teologický seminář na téma Inovace v tvůrčím náboženství. Rovněž bych chtěl zmínit loňskou anketu mezi členy naší obce, ve které se mohli vyjádřit k tomu, jaké by mělo být hlavní poslání plzeňské unitářské obce a jakým způsobem by mělo být naplňováno. Výstup z ankety

byl vyhodnocen a vedl k diskusi o našem dalším směřování. Poslední aktivitou, kterou bych chtěl zmínit, jsou nepravidelné páteční podvečery, na nichž mají možnost jak členové, tak i příznivci přetlumočit ostatním to, co je zaujalo, anebo to, co zajímavého prožili. Samozřejmě se při pohledu zpět objeví i věci, které se nepovedly či které se nevyvíjely tak, jak bychom si přáli. V naší obci to je především navýšení členské základny. A nejen to, je třeba, aby bylo více členů aktivních. V tomto shledáváme největší rezervy, které brání výraznějšímu rozvoji naší obce. Ale věříme, že když budeme pravdiví v tom, co děláme a co hlásáme, posune se situace správným směrem.

Obec unitářů v Teplicích

VLASTIMIL KREJČÍ

Na začátku velké plány, na konci také. I tak by se dal minulý rok v Obci unitářů Teplice charakterizovat. Je ovšem třeba podotknout, že ony velké plány ze začátku roku se podařilo naplnit pouze částečně a že naše současné „velké plány“ pro rok 2018 se ubírají jiným směrem a v mnoha ohledech jsou o hodně skromnější.

Obci se podařilo zorganizovat řadu přednášek pro veřejnost. Na některých byla účast nečlenů obce významná, na některých méně a na některých nízká, ale tak už to chodí. Kromě toho jsme zorganizovali i sérii komorních kon-

certů. Tam byla účast výrazně vyšší, ačkoli propagace byla v podstatě stejná, což jsme shledali jako zajímavý jev.

Tyto akce nepochybně splnily účel, který byl především propagační. Základním záměrem obce bylo dát jejich prostřednictvím o sobě ve městě vědět, což se jistě podařilo. Ovšem ačkoli jsme si od těchto akcí slibovali také nějaký nárůst alespoň příznivců, když už ne členů obce, ukázalo se, že tudy cesta nevede.

Dalším úspěchem byl chod aktivit zaměřených na práci s lidmi se zrakovým a lehkým mentálním postižením. Tento projekt, nazvaný „Zdravě, tvořivě, sebevědomě“, se skládal z různorodých akcí od práce ve tvůrčí dílně,

přes sebezvojevová sezení zaměřená na práci se sebevědomím, návštěvu hmatové výstavy plastik v Praze, až po výuku praktické sebeobrany, partnerských masáží apod.

Nicméně ke konci roku prošla obec personální krizí, která byla doprovázena též odchodem předsedy z funkce. On a také členové jeho rodiny přestali do obce docházet, čímž se poměrně výrazně omezil počet aktivních členů. Pozitivním aspektem této krize bylo, že vyústila

v semknutější zdravé jádro zbylých členů a vyšší odhodlání pro další práci.

Pro nadcházející rok jsme se rozhodli nedrobit síly ve více různorodých projektech a zaměřit se na méně aktivit, které bychom ale rádi realizovali důsledněji. Hlavním cílem je především to, abychom se rozrostli co do počtu členů a příznivců, což v tuto chvíli považujeme za stěžejní.

International Unitarian Church of Prague

ZUZANA DUSSEL JURGENS

Ráda bych vyzdvihla především náš úspěšný růst a několik následujících stejně úspěšných akcí:

Naše obec se rozrůstá – minulý rok k nám přišlo osm nových členů.

Během prvního dubnového víkendu se uskutečnilo velice úspěšné „minisetkání“ EUU (European Unitarian Universalists). V roce 2017 se navíc naše obec stala plnohodnotným členem EUU, což velice potěšilo jak naše, tak i ostatní členy EUU. Naše obec bude organizovat první setkání EUU v Praze v říjnu 2019. Odsouhlasilo to více než 78 % členů EUU.

Uspořádali jsme velice úspěšnou výstavu naší členky Jane Beatriz. Její zahájení proběhlo

27. května 2017 a během posledního květnového a prvního červnového týdne ji navštívilo přes sedmdesát lidí.

V roce 2017 jsme přešli ze dvou na tři bohoslužby měsíčně. Duchovní Mark Shiels zaučoval po dobu šesti měsíců roku 2017 Susan Goldbergovou na neordinovanou duchovní se zvláštní odpovědností za duchovní úřad a rozvoj malé skupiny.

Naše obec vybrala peníze na dva romské projekty, které organizuje metodistická církev v Praze. Téměř 10 000 Kč na projekt přesídlení rodin a téměř 5 000 Kč na projekt pro bezdomovce. Vybrala také 12 000 Kč pro naši členku, která se dostala do obtížné osobní situace a potřebovala se vrátit do ČR.

To je myslím to nejpodstatnější z působení naší obce v uplynulém roce.

Liberecká obec unitářů

JAROMÍR BIS

Rok 2017 byl pro Přístav Liberecké obce unitářů velmi progresivní. Z nových projektů, které měla obec pro tento rok v plánu, se všechny velice zdařily, ať už se jednalo o unitářské aktivity v rámci naší obce nebo kulturní a společenské a vzdělávací akce s přesahem do veřejnosti. Stejně tak jako loňský rok jsme se orientovali na významná výročí týkající se oslav – v roce 2016 Karla IV., 2017 to byla Marie Terezie.

Uspořádali jsme cyklus tvůrčích dílen, tematických přednášek, poznávací zájezd po stopách Marie Terezie: Kočár do Vídně. Výstupem tohoto rozsáhlého projektu, na kterém se pracovalo celý rok, byla vernisáž výstavy dětských prací Krajina srdce, která byla součástí v pořadí

již druhého benefičního dobročinného večera Kubusota v krajně splněných přání. Díky těmto projektům se daří liberecké obci unitářů rychle dostávat do povědomí veřejnosti v dobrém slova smyslu.

S tím bezesporu souvisí i výrazný nárůst členské základny (za loňský rok téměř na dvojnásobek), který koncem roku vyústil v založení dvou místních skupin Vltavy v Praze a Husy na Sychrově. Přístav Liberecké obce i její místní skupiny se zaměřují na práci s dětmi, seniory i tělesně postiženými společensky prospěšnými aktivitami a do budoucna mají v plánu součinně rozvíjet a prohlubovat unitářské hodnoty v tomto směru. Velká zásluha na celkových výsledcích přísluší našim nadšeným členům, a především naší duchovní Sofii.

Obec unitářů v Ostravě

JAROSLAV VLČEK

Náš plán obsahoval záměr vydávat knihy, pravidelný internetový časopis, pořádat zajímavé přednášky a provést inventarizaci a dovybavení knihovny pro různé akce unitářů.

V roce 2017 se podařilo vydat čtyři čísla Zpravodaje. Zpravodaj je vydáván pravidelně, čtvrtletně, v elektronické podobě. Také si jej lze v tištěné podobě zapůjčit v knihovně.

Uspořádali jsme mimořádné přednášky se zajímavými hosty:

- s mayskou šamankou Gabrielou Jurosz Landou,
- s předním českým astrologem Antonínem Baudyšem,
- s žačkou Učitele Petra Danova Mariou Kiso-ovou z Bulharska o cvičení paneurytmie.

V knihovně se uskutečnily také nepravidelné akce ostravské skupiny Astrologické společnosti, které budou pravděpodobně pokračovat

i v roce 2018. Knihovnu jsme (kromě dalších nově darovaných knih s duchovní tematikou) dovybavili novými židlemi a potřebnou technikou.

Vydali jsme zatím čtyři knihy; jednu z nich s pomocí grantu. Dvě knihy od Petra Danova – Rozhovory s Učitelem u Sedmi rílských jezer a Posvátná hodina, od Maxe Heindela Svobodné zednářství a katolicismus a od sestry Hany Kupkové Otevři se Lásce.

To, co jsme měli v plánu uskutečnit v roce 2017, se nám podařilo, a jsem tedy s činností naší obce spokojen. Pro rok 2018 připravujeme k tisku čtyři zajímavá díla od Maxe Heindela, a pokud to vyjde, vytiskneme ještě další tituly jiných autorů.

Přeji Vám a celé unitářské obci v roce 2018 všechno nejlépeší.

Obec širšího společenství českých unitářů

MARTIN AGLER

Jako Obec širšího společenství českých unitářů se snažíme působit doslova do všech stran. Nabízíme především takové programy, které mohou oslovit a podpořit duchovní život lidí bez možnosti chodit do „kamenné“ obce, čili do fyzicky existujícího místa. Naše programy jsou dnes dva hlavní – Slovo na cestu a Kompas na cestu. Slovo na cestu je vlastně něco jako virtuální shromáždění, každou neděli nabízíme promluvu duchovního s možností následné debaty. Kompas na cestu pak je každodenní inspirace formou krátkého inspirativního textu a podnětnou otázkou, kterou naši členové a další zájemci dostávají e-mailem.

K těmto programům organizujeme zimní a letní víkendové duchovní pobyty a na jaře a na podzim takzvané putování v podobě duchovně podloženého výletu. V roce 2017 se konalo duchovní setkání na Železné Rudě, spojené s valným shromážděním obce, a putování nazvaná Rallye Berounsko a Krajiny vzpomínek, obě po středních Čechách. Stalo se již tradicí, že těchto akcí se v nezanedbatelném počtu účastní také příznivci naší obce.

Když je to možné, pracujeme na rozvoji konkrétních místních skupin. V současné době takto podporujeme aktivity v Havlíčkově Brodě (www.unitaria-havlickobrodsko.cz), kde již probíhají shromáždění 1x měsíčně, a momentálně jednáme o možnostech pronájmu vlastních prostor. Podpora jde ale také směrem k jednotlivcům a malým skupinkám, pravidelně pak zejména prostřednictvím našeho každo-

týdenního zpravodaje zVěstník. Zkrátka podle možností a potřeby.

Samozřejmě se také snažíme podporovat sdílení našich členů v jejich duchovních, kulturních a společenských aktivitách a vytvářet tak podhoubí vzájemnosti. Někdo si píše blog, jiný má dobré znalosti toho či onoho duchovního proudu, praxe nebo prostě povědomí o něčem zajímavém, a tak si v mezích našich možností, osobně nebo jak se prostě dá, vytváříme prostor při našich programech k sdílení čehokoliv, co kdo může a je ochoten nabídnout.

Za poslední rok jsme také vydali novou knihu Petra Samojského *Studny a oheň*, která je částí zamýšlené trilogie a bude záhy doplněna

knihami *Kdo je tady cizincem* a další s názvem *A přece se točí*. Tato trilogie knih je doplněna audionosiči s hudebním doprovodem.

Zaštiťujeme také projekt Sezdanka, který běží v praktické spolupráci s pražskou obcí a je věnován podpoře mladým rodinám, ale i komukoliv z veřejnosti, kdo by ho mohl využít jako obohacení a inspiraci pro svůj vztah.

V dalším období chceme výrazně zlepšit svůj přesah do veřejnosti, což znamená, jak se lidově říká, „dělat propagaci“ našim pilotním projektům Kompas na cestu a Sezdance, připravujeme k vydání také nové knižní tituly, hned zkraje roku 2018 například knihu básní *Perský sen* nádherného unitářského autora Matěje Čiháka.

O bohatství

Petr Samojský

Plujeme si spokojeně na naší krásné lodi zvané Země, byť si někdy ani neuvědomujeme, že se plavíme vesmírným oceánem a jak křehká naše loď vlastně je. Často dost dobře nevnímáme ani to, jak moc jsme na sobě závislí, jeden na druhém.

Je snadné zaobírat se jen vlastními problémy, počítat, čeho se nám nedostává, a porovnávat se s těmi, kterým se všeho dostává nadbytečně, jak se může zdát. A přitom často stačí jen trochu přešlápnout, abychom mohli uvidět realitu takovou, jaká opravdu je.

Před časem jsme si v pražské Unitarii v rámci takzvané čtvrté neděle vytvořili prostor pro sdílení myšlenek právě na toto téma: co pro nás znamená život, realita, prostota a bohatství. Šlo se mnoho příspěvků a já bych rád v závěru tohoto čísla Tvůrčího života dal prostor jednomu z nich. Jeho autor Ondra Svatoš to vlastně vyjádřil úplně obyčejnými slovy:

„Co je to bohatství? Aniž bych se díval do slovníku, tak bych bohatství definoval jako nadbytek něčeho, jako pocit, že mám něčeho na rozdávání. Bohatství zkrátka znamená cítit se bohatým a chudoba znamená cítit se chudým! Podle lidí, kteří učí o zákonu přitažlivosti je tento pocit velmi důležitý, protože k sobě přitahuje právě to, co cítíme jako nadbytek. Není to ale ten pocit bohatství, který vede k oddělenosti a posilování ega, nýbrž ten, za který vyjadřujeme vděčnost.

Pojem bohatství se nejvíce užívá v souvislosti s penězi. Většina lidí má ráda peníze. Zároveň v nich ale často vyvolávají i špatné pocity, když uvažují, co všechno si nemůžou dovolit, případně když si myslí, že chudoba je ctnost a peníze jsou zlé a neduchovní.

Ti, kteří věří v sílu myšlenek a pocitů, říkají, že nedostatek peněz je důsledkem vydávání více špatných pocitů týkajících se peněz než těch dobrých. [...] Člověk, který chce být bohatý, se tak musí nejen cítit, ale i chovat. Mnozí bohatí lidé zdůrazňují důležitost dávání nějaké části příjmu na dobročinné účely. Z vlastní zkušenosti vím, že to je prospěšné, protože to posiluje pocit, že člověk má na rozdávání, a pak se mu to vrací.“

Je to tak. Kdo chce být bohatý, musí se podle toho v první řadě chovat – ovšem ne jako nabob, nýbrž s velkorysostí a velikostí vlastní duše. Štědrost ruky, otevřená mysl, tvůrčí duch a rozevřená náruč charakterizují skutečně bohatého člověka a v tomto smyslu si lze než přát, abychom my, každý jeden z nás, i všichni naši soupeřníci na pouti oceánem vesmíru na lodi zvané Země byli takto bohatí.

Tvůrčí život / ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ / Ročník 7, 2018, číslo 1

Vydává:

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524
Vychází 6x ročně.

Redakční rada:

Susan Goldberg, Petr Jirgl, ThDr. Karolina Sofia Pavala, PhDr. Kristýna Ledererová Kolajová,
PhDr. Radovan Lovčí, MgA. Miloš Mášik, Ing. Pavel Sedlák

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová, Jarmila Colombo

Garant hlavního tématu čísla:

Rev. Petr Samojský

Grafická úprava a sazba:

Pavel Bosák

Tisk:

ON tisk, s. r. o., Křesomyslova 384/17, 140 00 Praha 4

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2339-1107

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náležejí autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Jsme ve vesmíru sami? © Philcold | Imagio.cz | Dreamstime.com.

Obrázky na třetí straně obálky: Mezinárodní konference ICUU v Nepálu © Štěpán Mairovský a archiv ICUU.

Obrázek na čtvrté straně obálky: Unitářství a tradice © Culturalstockphoto | Imagio.cz | Dreamstime.com.

